

BUDAPESTI CZÉGEK.

LATZKOVITS A.

(Budapest, váci-utca 22)

specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek dús választék francia és angol férfi-divat-és finom szövött áru cikkekben.

Fényképezési készülékek és kellékek legnagyobb és leggazdagabb raktára. Árjegyzékek ingyen és bérmentve. **Eisenchiml és Wachtl** Budapest, Váci-utca 12. Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62. sz. Alapított 1856-ban. Többször kitüntetve. — Telefon.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladok, latonkint 1 frt 5 kr.-tól kezdve följebb. Ugyiszint aranyemlék, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherceg-utca 7, az udvarban balra.

Az 1890: XIV. törvényzikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMI BANK- RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 5,000,000 frt.

V-VI. ker. főköszvény Podmaniczky u. 2. (Váci-körút sarkán.) VI-VII. k. főköszvény Teréz-körút 2. (Király-utca sarkán.)

TESTORY ÉS FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24. a nagy Kristóf áttelében. Alapított 1805-ben. Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitosok és díszítők BUDAPESTEN, IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet, (a Neruda-féle üzlet melletti palota). Képes árjegyzékeket ingyen és bérmentve.

BERÉNYI HENRIK

női ruha készítői terme.

Budapest, Kristóf-tér 6. sz., ezültkötő József-tér 14. Nádor-utca sarkán.

Hirdetések felvételnek a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában, Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. szám alatt.

VASÁRNAPI UJSÁG

33. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 13.

40. ÉVFOLYAM.

Műhelytől feltétel: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt félévre — 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— félévre — 2.50 Külföldi előfizetésekre a postalg meghatározott viteldi is eszandandó.

Wasmuth tyukszemgyűrű az órában.

3x24 óra alatt eltávozt minden tyukszem.

Egy óra ára 60 kr., vidékre 80 kr. beküldése mellett bérmentve küldetik. Magyarországi főraktár Budapest, Király-utca 12. szám, Török József gyógyszerár.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

KERESKEDELMI SZÓTÁR

A M. T. AKADÉMIA ÁLTAL KIKÜLDÖTT SZAKBIZOTTSÁG KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTETTÉK

BALLAGI MÓR ÉS GYÖRGY ALADÁR.

A M. T. AKADÉMIA KIADÁSA.

I. NÉMET-MAGYAR RÉSZ.

II. MAGYAR-NÉMET RÉSZ.

A két kötet füve 5 frt. — Egy vászonkötetbe kötve 5 frt 60 kr.

KONKOLY MIKLÓS

Egyházi beszédek

Albach Szaniszló J. néhai sz. ferenczrendi áldozártól.

Második kiadás.

Ára füve 80 kr.

BEVEZETÉS A FOTOGRAFOZÁSBA

UTMUTATÁSUL KEZDŐ MŰKEDVELŐKNEK

Ára füve 60 kr. Postán bérmentve megküldve 65 kr.

SCHLICK féle vasöntöde és gépgyár részv.-társ. BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: Városi iroda és raktár: Fiók-raktár: VI. külső váci-út. Podmaniczky-utca 14. Kerepesi-út 77.

Gőz- és járgány-cséplőkészületek,

számos első díjjal kitünt. Schlick-féle szab. 2 és 3 vasu ekék,

mélyítő és egytetemes acél-ekék,

eredeti SCHLICK- és VIDAT'S féle

egyvasu ekék, talajmívelő eszközök,

valamint

Schlick-féle szab. „HALADÁS” sorbavető gépek,

Takarmánykészítő gépek, darálók, őrlőmalmok és mindennemű gazdasági gépek. Eredeti amerikai kévekött és marokrakó arató-gépek és fűkaszó gépek, szállítható mezeli vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek. Legjutányosabb árak.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve

WEINWURM ANTAL

tenykepész első magyarországi chemigraphiai műintézete Budapest, IV., Károly-utca 3.

készít mindennemű czinkkedvű dűczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia nitján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolitográfiai úton a legújabb berendezésben sokszorosítottatnak. Külön berendezés házonkívül való fényképfelvételekre.

Legjobb védőszer járványos betegségek ellen!

Regedei SAVANYÚ VIZ

Előmozdítja az emésztést. A köbögési ingert enyhíti.

Olcsó árak. Leírások ingyen.

Igazgatóság: Bad Radein, Styria.

Főraktár Budapest, V., Lipót-körút 21-a.

BENEDEK FERENCZ,

JÁSZÓVÁRI PRÉPOST-PRÆLATUS.

Házánk művelődéstörténetében a többi szerzetes-rendek között igen előkelő helyet foglal el a fehér és kiváltságos prémontrei kanonokok hazafias rendje.

A Szent Norbert által 1115-ben alapított rend nevét a régi Picardiában, a coucyi erdőségnek Prémontré nevű vadregényes völgyében 1121-ben épült első monostorától nyerte, honnan rövid idő alatt terjedt el Francia-, Német-, Cseh-, Morva- és Lengyelországba. Magyarországra is ez első monostorból való tagokat telepített meg már 1130-ban II. István Árpád-házi királyunk a dús javadalommal ellátott Szent István első vértanúról nevezett várad-hegyfoki prépostságban. Ez volt tehát bölcsője a magyarországi prémontréi reliknek, kiket maga István király annyira kedvelt, hogy, — mint a legenda mondja, — végső napjaiban ő is magára ölté a fehér talárt s mint Szent Norbert szerzetes fia halt meg Várad-Hegyfokon.

A rend hazánkban mihamar teljesen megmagyarosodott s művelődési feladata mellett fontos nemzeti szolgálatokat is tett. A különböző nemzetiségű lakosokat igyekezett a magyar állam szellemében egybeolvasztani. Talán épen ennek köszönhetette azt a pártfogást, melyben királyaink s az ország egyházi és világi nagyjai részesítették; talán épen ez volt az oka gyors elterjedésének is, annyira, hogy egy évszázad leforgása alatt a Magyarországon alapított prémontréi prépostságok száma meghaladta az ötvenet.

A nép csakhamar megkedvelte a fehér papokat, mert megtanulta tőlük a föld helyes munkálását, a szőlőművelést, a bányászatot, vas- és kézműipart; az építészet, szobrászat s festészet terén is útmutatók voltak. Templomaik és iskoláik terjesztették a keresztény műveltséget, kórházaiak áldást árasztottak

a szenvedőkre. Árpád-házi királyaink alatt nőtön-nőtt a rend tekintélye. Mint királyi tárnokmesterek, kancellárok, hiteles jegyzők, köz- és magánjogi ügyek vezetésével voltak megbízva, s mint ilyenek a törvényhozásban és törvénykezésben elsőrendű szerepet töltöttek be.

A rend története egybeforrott a nemzet, az ország történetével. Nem kerülhetett el ennélfogva sem a tatárjárás pusztításait, sem a husziták garázdálkodásait, sem a hatalmaskodó főurak féltelenségeit. S midőn a mohácsi vész gyásza borult hazánkra, a legtöbb prépostságban, mely megmaradt, nem prémontréi papok, hanem világi káptalanok lettek menedéket. Csaknem egy századon át tartott ez, mignem I. Lipót föleleveníté a rendet, mely újból átvette

rendes hivatását, s addigi munkakörét az oktatás-nevelés felkarolásával tágította. E munkájában érte a halálos csapás: II. József 1787-ben a többi szerzetesrendekkel együtt eltörölte. I. Ferencz király szőlította újból életre az 1802-ben kiadott «Diploma restitutionale»-val, melynek a jászóival egyesített leleszi és várad-hegyfoki, meg a csornaival egyesített horpácsi, jános-hidai és türjei prépostságok köszönik létüket. Mint tanító-rend a jászói prémontréi relik vezetése alatt áll a kassai, nagyváradi rozsnói főgymnázium s a kassai királyi konviktus, a csorna-prémontréi relikre pedig a szombathelyi és keszthelyi gymnáziumok vannak bízva.

A Keresztelő Szent Jánosról nevezett jászói, a Szent Keresztről címzett leleszi, s a Szent István első vértanúról nevezett várad-hegyfoki egyesített prémontréi prépostságok Kacovinsky Viktornak folyó évi február hó 5-én történt halálával most nyertek új főpapot.

A rend kiváltságánál fogva praelatusát maga választja annyiban, hogy általános szavazattalossággal három jelöltet terjeszt fel a Felsőházhoz. A május hó 25-én Búbics Zsigmond püspök mint királyi biztos elnökléte alatt tartott rendi káptalan három jelöltje közül a királyi kinevezés az első helyen kandidált Benedek Ferenczet, a kassai királyi konviktus kormányzóját érte.

Benedek Ferencz Szepesmegye Tepliez községében született 1826. évi november hó 19-én. A szomszédos Szepes-Szombatban végzett elemi iskolázása után a tehetséges és szorgalmas ifjút gondos szülői a löseai gymnáziumba adták, hol minden osztályt kitünő eredménnyel végzett, majd pedig a kassai akadémián fejezte be tanulmányait.

Mint pályavégzett ifjút szive sugallata Jászóvárra vezette, hol az akkori nagynevű praelatus, Richter Alajos, készséggel vette föl a szép reményekre jogosító ifjút a rend növendékei közé 1847 szept. 26-án. Növendéktársai között nemes szerénysége, szívjóósága, kiváló külseje,

Letzter S. fényképe.

BENEDEK FERENCZ, JÁSZÓVÁRI PRÉPOST-PRÆLATUS.

lankadatlan szorgalma, mély értelme által tünt ki; e tulajdonságokkal megnyerte előjárói becsülését és társai baráti szeretetét. Hittudományi tanulmányait Jászón végezte, s azután a rend a bécsi tudományegyetemre küldte, hogy ott magát a természettan és mennyiségtan tanárává képesítse.

Pappá 1851 szept. 26-án szentelték, mely idő óta aztán folytonosan a hazai oktatás- és nevelésügy munkása volt: 1863-ig mint tanár Lőcsén (hol azonban csak 3 hónapig lehetett, mert Zabojszky püspök feladása következtében a rendet Lőcséről elűzték), Rozsnyón, Eperjesen, Nagy-Váradon és Kassán, 1863-tól pedig mint a kassai főgymnázium igazgatója, 1886-tól pedig mint a kassai királyi konvikts kormányzója. És Benedek Ferenc mindezen állásait a haza és saját rendje érdekében olyan híven, méltóan, közelismerést aratva töltötte be, mint kevés ember, ki a nagy társadalomban hasonló állást foglal el.

A legjobb tanárok egyike volt. Előadásait egyszerűség, világosság s értelmesség jellemezte. Az igazságos szigorú bámulatos módon tudta párosítani az atyai szeretettel. A rideg matematikával is meg tudta találni az út tanítványai szívéhez. Legjobbban jellemezte őt ez irányban az a tanítványa, ki szülői előtt így beszélt: «a számtant jól kell tudni, mert azt Benedek tanítja», meg az az életrajzírója, ki így nyilatkozott róla: «Benedektől még az árva is megtanulja, hogy van apja.»

Mint igazgató, rendszeretete, nagy pontossága, jeles vezető képessége, körültekintő gondossága által ő emelte a kassai főgymnáziumot azon színvonalra, melyen jelenleg áll, hazai középiskoláink elsőrangú intézetévé. Tanártársai-ban az újszerűt, a növendékekben a munkakedvet senki sem tudta úgy fokozni, mint ő. Aggódo szülők vigasztalanul, megnyugtató nélkül sohasem távoztak tőle. Szülők s az intézetnek volt valamennyi növendéke még most is visszaemlékeznek a szónoki beszédek azon nemes gyöngyre, melyekkel a kitűnő igazgató az iskolai éveket berekesztette, melyekkel oly mesterileg tudott hatni jóra, rosszra, mert lelke mélyéből merítette s az önzetlen atyai szeretet meleg hangján tudta mindenkor előadni azokat. Tanári és igazgatói érdemeinek híre elterjedt mindenfelé, följutott a trónig, s ő felsége a Ferenc-József-rend lovagkeresztjével díszítette föl a jeles paedagógust 30 éves tanári jubileuma alkalmából.

1886-ban az új életre szólított királyi konvikts kormányzója lett. Szerencsésebb kezekre alig lehetett volna bízni. Ővé itt a szervezés érdeme. A példás rend, melyet benne megteremtett, oly hírnévre emelte e fiatal intézetet, hogy egészen távol lakó nagy nevű családok is vetekedve kérelmezik fiaiknak fölvetelét.

Benedek Ferenc tevékenységének és tehetségének hasznát vette a közügy is. Két évtized óta tagja Kassa sz. kir. város képviselő-testületének, iskolaszékének, ipariszkolai bizottságának. Pártfogására vette a művelődési egyesületeket, a jótékonyt egyébként is gyakorolta. A felsőmagyarországi múzeum, a szegény tanulókat segélyező egyesület, a dalkör, a legényegyesület, stb. alapító tagját szívesen benne.

Egy nemes érdem elismerésül, alig hogy megjelent a hivatalos lapban prépostá kinevezése, Kassa város július hó 6-án lobogódiszban ünnepelt, rendkívüli közgyűlésén dispolgárrá választotta, közönsége díszes kivitelű főpapi kereszttel és gyűrűvel ajándékozta meg, nevére szóló alapítványt tett, fényes lakomát rendezett, hogy méltóan búcsúzzék el attól, kinek harminczkét éves ott működése alatt ellensége nem

támadt, s kihez minden embert a szeretet, tisztelet és hála köteleke fűz.

Az új prépost-praelatust Bubics Zsigmond avatta prépostá július 4-ikén a prémontréiek kassai templomában s dr. Kuncz Adolf osztrák-prémontréi prépost iktatta ünnepélyesen székébe augusztus 8-ikán.

Benedek Ferenc működése elé bizalommal tekint minden szem. Nagy és fényes tulajdonságokat vitt magával préposti székébe. Nem tudjuk megítélni, hogy nemes szerénysége nagyobb-e, mint szívjósága, fenkölt gondolkodásmódja-e, avagy munkakedve; de azt tudjuk, hogy szeretete nagyobb mindennél, hogy kiterjed mindenre, mindenkire. Jó pap volt mindig, a nélkül, hogy szűkkeblű vallási türelmetlenség bántotta volna; biztosíték ez, hogy főpapnak is beválik. Jó gazda hírében állott mindenben; ilyenek szoktak lenni jó földbirtokosok. Az oktatás- és nevelésügynek mindig se rény munkása volt. Mennyit tehet most, midőn egy tanító-rend élére áll! Részt vett tevékenyen a közügyekben, — méltó helyet fog elfoglalni a főrendek házában, melynek a várad-hegyfoki prépost 1775 óta tagja.

Kisérje bő áldás munkáját, környezze folyton övéi s a nagy közönség állandó szeretete!

Éz életrajz kiegészítésül közöljük a következő sorokat, melyeket érdemes tudunk, *Szilágyi Sándor* írt lapunk részére Jászóváról, a praelatus székhelyéről.

Körülbelül egy századnegyed előtt voltam először Jászón: a Magyar Történelmi Társulat kirándulása alkalmával. Ekkor ismerkedtem meg a jelenlegi praelatussal, ki akkor gymnasiumi igazgató volt, s az ő leírásából képet alkottam magamnak Jászóról s annak kitűnő praelatusairól, a Benedek elődjéről. Még akkor csak kocsin lehetett Jászóra menni. Az ut eleinte egyhangú, de Szepsitől kezdve változik, míg egyszerre feltűnik a hatalmas jászói templom, praelatum és konvent hatalmas épülete, nagy és változatos alaku hegyektől körített téren. Impozáns, szép épületek: középen a hatalmas templom, jobbra a konvent és balra a praelatum. Jászóvár eleinte a szomszédos hegy tetejére volt építve, ennek elpusztulása után a völgyben emeltek egy négyszögű erődöt s miután ez szűknek és cselészerűtlennek bizonyult, készült a mostani épület, mely impozáns voltával meglepi a szemlélőt. Egy alkalommal Gindelyvel töltöttem ott néhány napot, ki, a mint beértünk, a hatalmas folyosók láttára bámulatának önkénytelen felkiáltással adott kifejezést. S mikor eltávoztunk, azzal az emlékezetes szóval vált el: «nem eszálom, hogy önöknél a prémontréiek népszerűek.»

A jászói konvent hiteles hely, mely eléggé gazdag levéltárral bír. Ez vezetett oda bennünket, bár az igazat megvallva, nem a levéltár bilincselte le (mely épen a kutatási céljainkra kevés anyagot tartalmaz), hanem maga a rend. Az az igazi észlelő vendégszeretet, mely ott uralkodik, a nagy park, pompás sétányaival, a jól kultivált kert, gyönyörű virággyaival, a hoszabb sétákra alkalmas hegyek pompás sétányakkal, lekötik azt, kit jó sorsa oda vezet.

Hanem mind ennél erősebb hatással volt ránk az ott uralkodó szellem. Nagy áldozatokkal tudta magát a rend megváltani a külföldi főnökség alól; de attól fogva áldása a vidéknek, terjesztője a kulturának s apostola a magyar hazafi szellemnek. Ennek érdekében sem a munkától, sem az áldozattól nem fél. Nem zárkózik el az élettől és a társadalomtól: abban él, lépést tart vele s ennek közzönheti népszerűségét. Mint papok, hazafiak, emberek megteszik kötelességüket, mert senki sincs közöttük (a rendnek egy pár nyugdíjazott öreg tagjait kivéve), ki munkával ne keresné meg kenyerét.

Ezt a szellemet ápolta fejlesztette az elhunyt praelatus, s ezt a szellemet fogja ápolni a mostani is: ki mögött egy hosszú, tevékeny és eredményekben gazdag múlt áll.

TOMPA MIHÁLY EGY KIADATLAN KÖLTEMÉNYE.*

Aratás után, 1850.

Sokat vártunk ettől az évtől,
Az időjósoknak híven,
Mondták tavaly, hogy a ki éri,
Dás aratást ér ez idén.

Midőn a hó elment tavasszal,
A szántóföld reményt adott,
Hogy a mult évben nem hiában
Szórtuk belé a jó magot.

Sarlót, kaszát előkerestünk,
Hogy a sűrű kalászfekék
Élesre fent csengő vasától
Előttünk rendre dőljenek.

A csépet is mind sorra néztük,
S a melyiknek hibája volt,
Reá kötöztük jó erősen
A gyengén álló hadarót.

Hogy a midőn a tág szérfüre
Kerül be majdan a kepe,
Szemét az érett búza-főnek
Vigan kiverhessük vele,

Melyet alkalmas szélben aztán
Felhánnyon a szórólapat.
Kitisztítván a garmadából
Mindent polyvát, gazt és lazát.

Ilyen készület és reményvel
Vártuk a gazdag aratást,
De rossz idő járt, és vetésünk
Fonnyadt, veszett szemléltomást.

De száz mérges fű sarjadzott föl
Gaz, dudva, a vetés között,
Indával a vad folyondár
Mindent befolyt, benyűgözött.

Ködös volt a menny és borongós,
Nem szült újító harmatot,
Sem a földet termékenyítő
Mennydörgésben nem csattogott.

Utána a szűk aratásnak
Szívünk ha bátor nyugtalan,
Mégis sokat várunk ez évtől,
Mert a szüret még hátra van.

Megjönnek majd a gazdag ősznek
Derült, mosolygó napjai,
Midőn érett gyümölcs alatt fog
A fáknak ága hajlani.

Midőn a víg szüret zajától
A völgy, halom csak úgy kaczag,
Száz röppentyű szikráva röpked,
S megdörögnek a mozsarak.

Sajtóba jó a sárga furmint
S az érett fekete góhér,
Gerédiből szűrünk vörös bort,
Olyan vöröset, mint a vér.

S midőn ez év majd lehányatik
S borunk magát kiforja már,
Vigan leszünk, nagy áldomásra
Csendül kezünkben a pohár!

* A közelebb lefolyt hanvai emléktűnnepp alkalmából, lapunk egyik barátja, *Czelius László* abauj-szántói ev. lelkész, Tompának «Aratás után, 1850» című, eddig kiadatlan s most jelen számunkban olvasható szép költeményét a következő sorok kíséretében küldte be szerkesztőségünknek:;

«Boldogult nagybátyám Bodon Abraham, volt gömörmezei alispán s ref. egyházi főgondnok iratai között találtam e verset, ki a Kelemérben lakó Vadnay Boldizsárnak, s a Hanván lakó Darvas Miksának is sógora s Tompának jó barátja volt. Egy összevart papírra van írva e cím: «Szabadhangja költemények. Irtá T. M. 1850/51-ben.» Az első Tompa Mihálynak «Pusztán» című ismeretes költeménye, s a második «Aratás után, 1850.» Ez utóbbit Tompa költeményeinek eddigi gyűjtésében nem találtam.»

Közöltük e költeményt Tompa egykori barátjaival, kik irodalmunkban már az 50-es években is működtek, ezek között *Lévay József* jeles költőnkkel, ki Tompa összes műveinek legutolsó kiadását sajtó alá rendezte. *Lévay* a következő sorokkal volt szíves levélünkre válaszolni:

Az «Aratás után» című verset nem ismerem. Azonban hangja, tartalma és a forrás, melyből az most felszínre került, nagyon valószínű teszik, hogy a költeményt csakugyan Tompa írta. Miskolcz, 1893 aug. 7. *Lévay József.*

VÉGREHAJTÁS.

Sápadt képű, vézna ember
Mélyen ülő, szúró szemmel
Kis lakásom minden tárgyát
Kémli, mély szakértelemmel;
És fölírja ezt is, azt is,
Jól megszabva a becsírát,
S jó vigyáz ott kéi tanúja,
Hogy felük ne lássa kárát.

Sorba jött az ágy s a vánkös,
Üvegsekrény, ruhafélé;
Zúztak itt is, törtek ott is,
Kárt tevésétől mit se félve.
Foly a munka... Törvény-szolgá
Szemét semmi nem kerüli,
S könyveim, e hü barátim,
Mázsa-számra felbecsüli.

Színehagyott, régi pamlag,
Kézrel hímzett, kopott támlák...
— Rajta szokta szenderegni
Jó atyám a déli álmát! —
Forgatják előre, hátra,
Csipke-díszét megzibálják
Szegény anyám kötögette —
«Tüze sem jó!» — úgy találják.

Keresztlábi öreg asztal
Nagyot pattan, a míg nézik,
Mintha szellem úja érné
Kinek árnyát felidézék;
Hej! de másként volt, mikor még
Boldog családült körülte,
S a nagypapa unokái
Menyegzőjét nála ülté!...

Az az ősi karosszék is,
Mintha szegyenkezve állna,
Míg rámondják: «Ócska holmi!
Rá ugyan ki lezítálna?...»
Mindez hagyján!... Felkutatnak
Minden rejtetket, fiókot
S mosolyogva hányják-vetik
A sok hitvány czókot-mókot.

Rózsaszínű kis levélkék...
Gonddal szarított virágok...
Fakó arczkép... barna hajfür...
Szertefoszlott, édes álmok...!
Hitvány rongyok...! Elhibázott
Életemnek bús emlékei;
Dobálja a végrehajtó,
Haszontalan lim-lom néki.

Berámzva a falon függ
— Boldog órák hí tanúja —
Az elvált nő rég elsárgult
Menyasszonyi koszorúja.
És felírja nyomban azt is:
«Arany-keret, művirágok...»
Milyen kár volt anyagi édes
Csókot raknom egykor rájok!

Nő a leltár; ám az összeg
Mintha egyre lejjebb szállna,
Rám-rám néz a vén becsúis is,
Mintha bizony engem szánná.
Én meg állok, bús közönyvel,
Semmi sem fáj! mért is fájna?
Hej! csak gyermekim kis ágya
Oly üresen ott ne állna!

S azt is írják... Semmi nékik...
Nékem minden a világon;
Kis ingeket, pihe párnát
Hányanak-vetnek a kis ágyon.
Csámpás sarkú kis topánkán
Durva kézzel földhő vágna
S áll-kötöcskét, melyre írva:
«Kedvence a jó papának.»

Vége járja; nem sokára
Szólhat a dob... kettő... három...
Tétovázó lelke ott csügög
Állkötöcskén, kis topánkon
S felveszem a pusztá földről,
Simogatom két kezembe,
Elköszön a végrehajtó
S nagyot nevet a szemembe.

SZALAY KÁROLY.

KÉMSZEMLE A GYŐRI ORSZÁGÚT MENTÉN.

Epizód az 1848-9-ki szabadságharcból.

Háború idején kémnek lenni minden körülmények közt kényes dolog, pedig gyakran sok ezer ember élete a kémí jelentések helyes voltától függ, és egy ügyes megbízható kém esetleg nagyobb szolgálattal tehet a seregnek, mint száz meg száz vitéz katona. 1849 június 25-én, midőn a magyar csapatoknak győri állása a csallóközi szerencsétlen harcok folytán jóformán tartathatatlanná vált, Pöltenberg Ernő tábornok kémjei oly híreket hoztak az ellenség mozdulatairól, melyek a rendes uton vett értesítésekkel teljes ellentétben állottak.

A tapasztalás azt mutatta, hogy az oroszok bevonulása óta, kikkel Perednél már harcoltunk, — a legjobb kémek egyszerűen elmaradtak, vagy pedig a szolgálatot felmondották. Valami *Morgenbesser* nevű bécsi zsidót, ki a hadtest legügyesebb kémje volt, az oroszok elfogván, legott fel is kötötték, s azóta többi társai hasonló sorstól félve, nem voltak rábíratók, hogy hírek után lássanak.

Ily körülmények közt a tábornok néhány tisztet szólított fel, hogy kíséret nélkül kém-szemlére induljanak, mit azonban az illetők, mint a tisztai állással össze nem férő szolgálatot, egyenesen visszautasítottak.

Én oly kikötéssel vállalkoztam egy ily kényes kiküldetésre, hogy *egyenruhában s lovon ülve* tehessen meg az utat, a mi által annak akartam elejét venni, hogy ha esetleg az ellenség kezébe kerülnek, úgy ne bánhasson velem, mint az áruhában járó kémnek banni szoktak. Éles szemekben és kitűnő lovas gyors lábaiban bizván, június 26-án éjjel után egy óraker el is indultam.

Nem egyszer néztem már a halál szemébe, de mindenkor oly nyugodt lélekkel vártam az események lefolyását, hogy mindazt, mi ily esetekben magát előadta, természetes dolognak tekintettem.

De most valami rendkívüli izgalom vett erőt rajtam, melyet semmiféle okoskodással legyőzni képes nem voltam. Mihelyt a legszélsőbb elő-örsökön túlhaladva a pacsirták énekén s a fű-jek pitypalattján kívül egyéb neszt nem hallottam, eszembe jutott, hogy tulajdonképen a természet legrutább teremése mégis csak az ember! Szerencsétlen társadalmi viszonyainkat az ember gyarlósága idézi elő, a midőn felebarátjának életére tör, hogy ezerféle s többnyire nemtelen vágyait kielégíthesse. Legszembetűnőben mutatkozik ez háború alkalmával, midőn az emberpusztítás mesterségét erénynek nevezik.

Tűndéseimet harsány trombitászat szakította félbe. A lovasság jelzéseit jól ismerve, kivettem, hogy előttem, bár még meglehetősen távolsgában, tábornak kell lennie. Nyergelésre szólította a trombita a legénységet. Ebből kifolyólag azt kellett következtetnem, hogy ama a tábor őrszemei nem lehetnek messze, talán egy-két puska lövésnyire. Csak az a kérdés, kivel fogok találkozni, ellenséggel-e vagy pedig bajtársakkal? Egyik eset lehetőségére sem volt kizárva.

A szürkület kétes világításánál legjobb esetben 40—50 lépésnyire ismerhettem volna fel a különbséget. Egy terebélyes tölgyfa mellett megállva, lovas száját zsebkendőmmel szorosán bekötöttem, hogy nyergelésével el ne árulhasson. A trombitajelek egy hosszú vonalon ismétlődtek, utóbb pedig fülemet a kopár gyepré szorítván, a lódobogást tisztán hallottam.

Tapasztalásból tudtam, hogy az ily módon hallott hang 2—3 ezer ölnyi távolságra is elterjed; ha tehát a lovas csapat csakugyan a győri

országút felé indult, elég időm marad, hogy azt a közeli fűzesben elrejtve szemügyre vegyem. Arról, hogy előőrseink ébren vannak, az inémet személyesen győződtem meg, a mennyiben minden egyes őrszem, melynek közelében elhaladtam, tőlem a tábori jelszót követelte.

Táborunk meglepetéséről tehát szó sem lehetett, de annál nagyobb érétkkel bírt volna, ha az ellenség közeledését jóval előbb jelenthetem, hogy csapatjaink készen, fegyverben állva várhatnák a támadást.

Mindenek előtt fehér köpönyegemet vettem le, mely ha szabad mezőn vágatnom kellene, üldöztetésem nagyon megkönnyítette volna. Azután pedig arra határoztam el magamat, hogy az ellenséges csapat elővédét bevárva, csakis akkor eresztsem meg lovam karabély-golyó leterit, hogy csapatjaink készen, fegyverben állva várhatnák a támadást.

Mindenek előtt fehér köpönyegemet vettem le, mely ha szabad mezőn vágatnom kellene, üldöztetésem nagyon megkönnyítette volna. Azután pedig arra határoztam el magamat, hogy az ellenséges csapat elővédét bevárva, csakis akkor eresztsem meg lovam karabély-golyó leterit, mielőtt előőrseinkhez eljutok, hátha lovam valami ürgelyukban megbotlik?...

Lovam, a szájjára kötött kendő miatt, vagy tán inkább a közelgő neszt hallatára, nyugtalanodni kezdett. Hiába cirógattam és simogattam, a szegény állat ösztönszerűleg megérezte a veszélyt.

Végre a menetelő lovasság kardhüvelyéinek csörömpölését tisztán kivehettem. Számításom szerint legfeljebb még 4—5 száz lépésnyire lehetek. Föltevésem helyesnek bizonyult, mert alig két perc múlva fénylő sisakokat, tehát ellenséges csapatokat láttam. Nyeregbe pattanva, az út széléről a félig vízzel telt árkon átugrattam. Lovam teljesen megértett, mert a nélkül, hogy sarkantyúmmal oldalát megérintettem volna, egyetlen óriási szökés után gyorsan vágatásba ment át.

Ámde a dragonyosok sem voltak restek és néhány pillanat múlva egy tiszt két emberrel a csapatból kiválya, üldözöbe vitt. Most már csak arról lehetett szó, kinek lova bírja tovább az örült futamot!

Némelykor hátra nézve, láttam, hogy a dragonyos tiszt lova szépen vágatva, erősen nyomomban van, de a két katona annyira elmaradt, hogy tőlük többé nem kellett tartanom.

A mint ezt azóta is több ízben tapasztaltam, a lovas idegességét a ló is megérzi; a különben engedékeny állat nem érti meg a lovas akaratát, megvadul s fekevesztetten száguld előre. Így történt velem is; lovas az országútról letérve, a magasban álló búzatáblákba ragadt, melyek az út mentén majdnem egészen a győri határig terjedtek.

Itt a vágatásnak vége szakadt. Üldözöm az út szélén lévő fák miatt nem vették észre rögtön eltünésemet a magas búzában, s már-már azt hittem, hogy tovább vágatnak, midőn egyszer csak lövést hallottam, s a fejem fölött el-szívító golyó arról győzött meg, hogy mégis csak megláttak.

Három lovas ellen a védelem nemcsak nehez, de nagyon képes. Nyeregben fölegyesedve, a nyeregkapában lévő egyik vontesövű pisztolyommal a kardjával reám mutató dragonyos tisztet célba véve, lőttem.

Golyóm a tiszt lovának szügyét érte, mire az felágaskodván, összerogyott. A tiszt után vágatató két katona karabélyait lövésre készen tartva, tőlem alig száz lépésnyire volt már, midőn egyszerre megfordulva visszafelé siettek. Ezen váratlan fordulatot egy az országúton vágatató huszár őrzője okozta, melynek láttára a két vitéz tisztjét otthagya kerekét oldott.

Néhány perc múlva a Miklós-huszárokból

álló őrző ott termett s a magát keményen védő tisztet rövid tusa után lefegyverezte.

A tiszt sebesült lova használható nem lévén, foglyunkat gyalog közibénk véve a tábor felé indultunk.

Én aztán az első előrsi szakasztól pihent lovat kaptam s egy óra múlva már visszaérkeztem Győrbe, hol a történetről személyesen jelentést tettem.

Pöntenberg tábornok tüstént riadót fuvatván, hadtestének lovaságát és tüzérséget az előre kiszemelt állodásokba küldte, mi által lehetővé vált, hogy a Győr alatti harcok jun. 28-án, ha nem is győzelmesen, de legalább rendben folytak le.

A hadi fogságba került dragonyos tiszttel 1872-ben véletlenül találkoztam, tőle tudtam meg, hogy az ő céljuk a mi táborunk megkerülése volt, a mi azonban, az elmondott kis kaland folytán szerencsésen meghiúsult.

Régi homvéd.

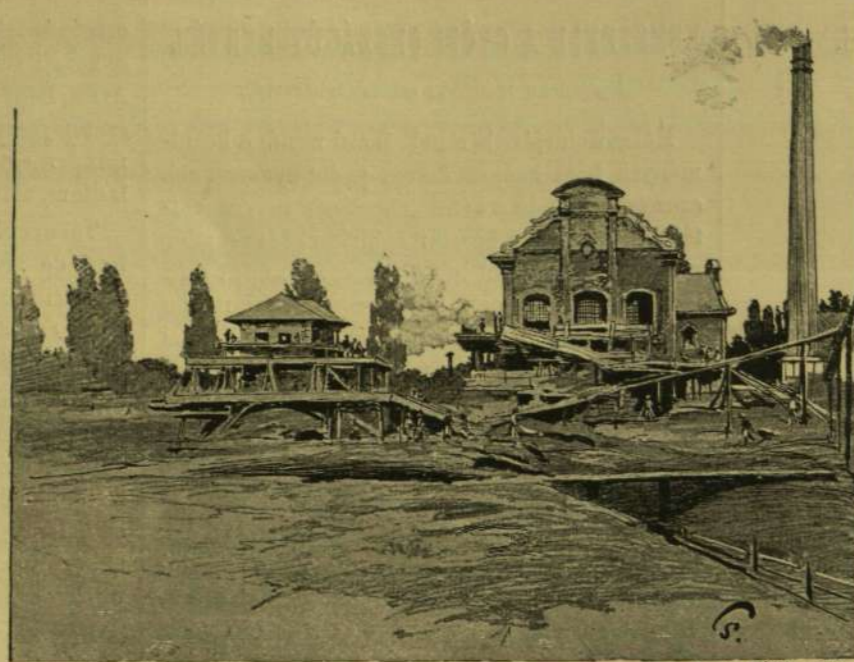
A BUDAPESTI ÚJ VIZVEZETÉK.

Nagy városoknak éppen olyan éltető eleme a víz, mint a levegő. Sőt az előbbi fontosabb, mert a rossz levegő ellen könnyebben védekezhetünk, mint a rossz víz ellen, mely ezerfajta betegség csiráit rejti magában s a járványos betegségek képes a lakosság közt elterjeszteni.

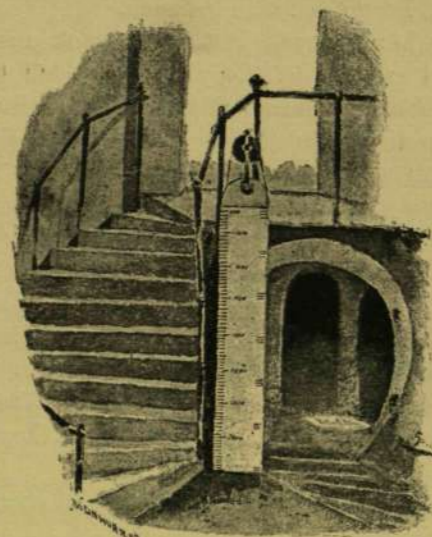
Budapest kétségbe vonhatatlanul a legszebb és legkedvezőbb fekvésű fővárosok egyike az egész kontinensen. Ugyszólván derékban metszi ketté a Duna, ez a hatalmas nagy folyam, s a budai oldalon a tulsó rész rónájának meglepő ellentétként széles hegyléc emelkedik, erdős gerincekkel, patakok völgyekkel. Ha az építési rendszer, mely nálunk mindent egy helyre szert összeszorítani, nem volna oly rossz, Budapestnek a legjobb levegője volna s bármelyik klimatikus fürdőhelytel kiállná a versenyt.

De a jelenlegi szűk, zeg-zugos utcákban, a magas házak közt megrekken a levegő, s ez az oka, hogy a tikkasztó, nyári hónapok alatt mindenki menekül a fővárosból. Ezek és ezek vándorolnak fürdőkre, nyaraló helyekre, falvakba, elhagyva az otthon kényelmét, csupán a jó levegő miatt.

A főváros lakosságára azonban másfél évtized óta nem ez volt a csapás, hanem az, hogy nem volt jó ivóvíze. Szinte nevetséges lenne, ha nem volna oly sajnálatos, hogy Budapest, melynek köpartját a Duna mossa, víz-szükséget lásson, hogy víz-mizéria legyen ott, a hol oly nagy a meleg és hideg források vizbőve, mint talán sehhol a világon. S ime, még is meg kellett élnünk, hogy a főváros félmillió lakosa évek hosszú során át majd elepedt a szomjúságtól, mert a vízvezeték

A GÉPHÁZ ÉS KAZÁNHAZ A KÁPOSZTÁS-MEGYERI ÚJ VIZMŰTELEPEN.

A KÖBÁNYAI VIZMEDENCZE LÉPCSŐJE.

A köbányai vízmedence szellős nyílásai.

Részlet a köbányai vízvezeték telep környékéről.

A BUDAPESTI VIZVEZETÉK.

nem adott elég vizet. A mit adott, annak is több, mint a fele, szüretlen volt, mely csak ragadós betegséget terjesztett.

A lapokban szinte rendes dologgá vált a vízvezeték bajok szellőztetése, gúnyolása és káromlása. Mind hiában, a bajon nem segítettek. Végre a város urai is belátták a helyzet türethetetlen voltát s ekkor a vízvezeték igazgató, meg a mérnöki hivatal is hozzáfogott az új vízvezeték tervek készítéséhez.

A tervek elkészültek, de az új vízvezeték nem épült ki, mert egy hosszú és áldatlan vita indult meg a fölött, hogy vajjon a természetes, vagy a mesterséges víz-szűrők rendszere a jobb? Ez a vita éveken át folyt a szakemberek közt, és a meddő szóharagnak a főváros lakossága itta meg a levét szüretlen víz alakjában.

Közben pedig tanulmányozták a drezdai és hamburgi mesterséges víz-szűrőket, a bécsi híres «Hochquellen-wasser» vezetékét s még mind-ebből sem okultak. A kholera meg-meglátogatott bennünket, a hagymáz és hideglelés állandó fészket vert nálunk.

Fölmerült az a terv is, hogy a tatai nagy tó vizét vezessék be Budapestre. Ennek az eszmének a tanulmányozása is elrabolt egy esomó időt. Végre is elejtették, mert a tatai víz meleg és mésztartalmánál fogva könnyen eldugaszolta volna a csöveket.

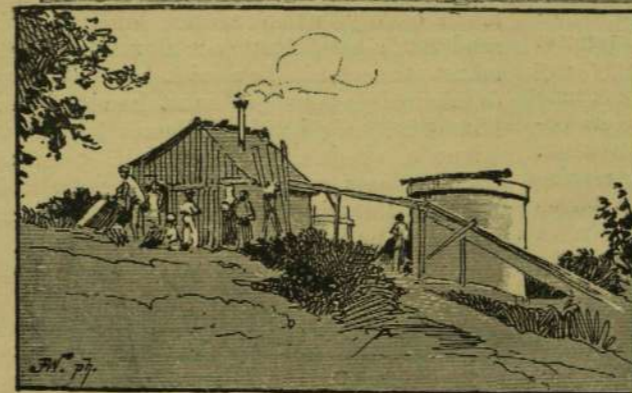
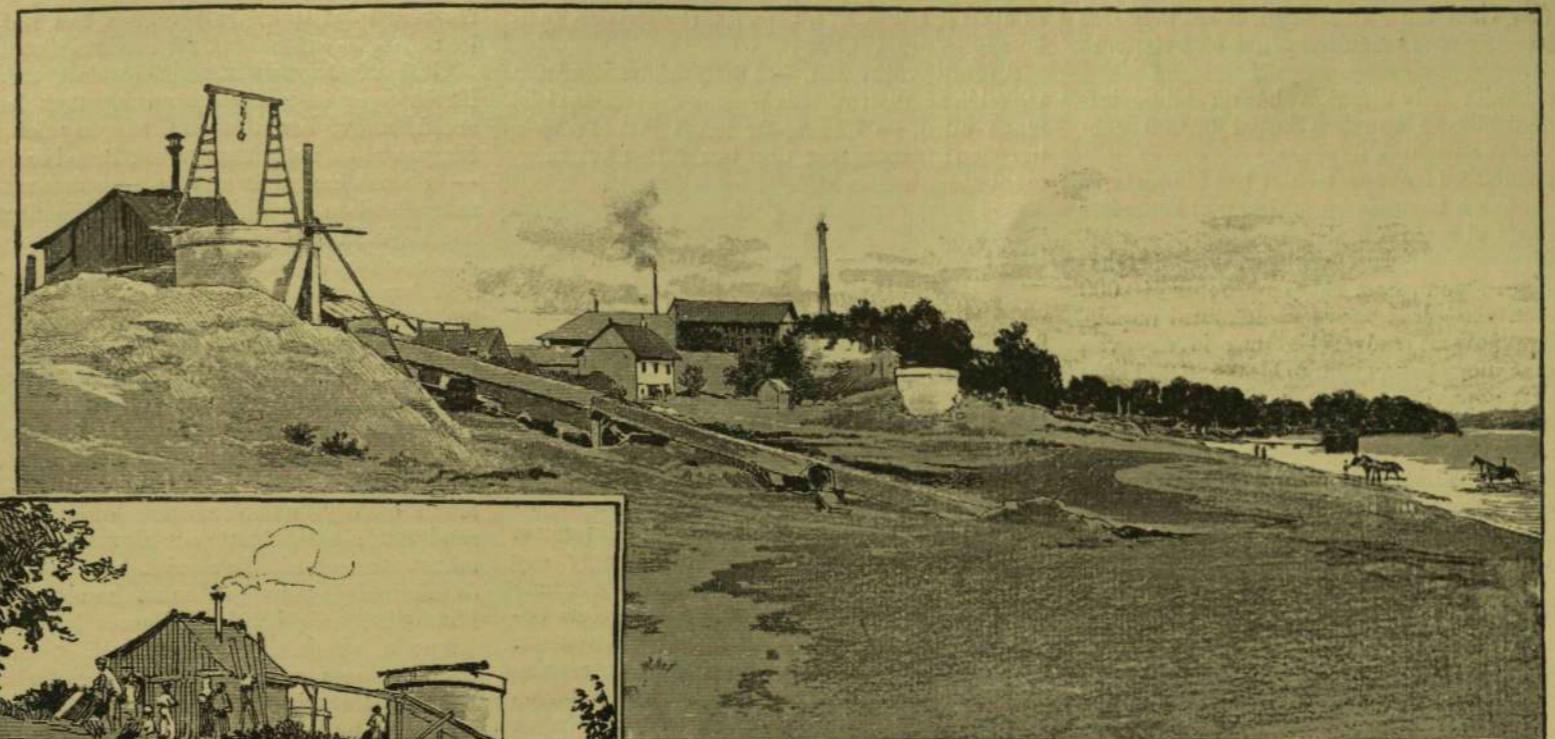
Több mint tíz esztendei vajadás után végre egy oly csapásnak kellett a tételességből felriasztani az intéző-körököt, mint a milyen a tavalyi kholera-járvány volt. Az orvosi vizsgálát megállapította, hogy a járvány legfőbb terjesztője a szüretlen és rossz vízvezeték volt. A mint arról Hieronymi Károly, az új belügy-miniszter, meggyőződött, a legnagyobb erélyvel követelte a fővárostól a meglévő tervek alapján az új vízvezeték kiépítését. Ez év tavaszán, április 24-én, fogtak hozzá az építéshez és három hónap alatt elkészült az egész vízműtelep.

Az új vízmű a fővárostól éjszakra, mintegy nyolcz kilométer távolságra fekvő Káposztás-

Megyer község határára épült. Megyer eddig az ott levő királyi istállókról volt nevezetes, de ezeknek az érdekességét túlhaladja az új vízmű-telep, mely a Duna partján mintegy negyven holdon terül el. Maga a terület mély és homokos, itt-ott kavicsokkal összehányva. A közepén emelkedik a kastélyszerű gépház 42 méter magas kéménye s mellette a kazánház, ellátva a szükséges gépekkel és kazánokkal.

A gépház legérdekesebb látványosa a Worthington-féle három szivattyúgép, mely a chicagói kiállításon már ki volt állítva, s onnan hozatta egy gyáros ide. Ez a három gép szivattyúzza a vizet addig, míg a főváros által megrendelt nagyszivattyúgépek elkészülnek és megkezdhetik működésüket. A főváros e három gépnek használatáért négy hónapra 12 ezer forint bért fizet.

A gépházat a szivócsövek kötik össze a kúttal, melyek kö-

EGYIK KÚT ÉS SZIVATTYÚ-TELEP.

A KÁPOSZTÁS-MEGYERI ÚJ VIZMŰTELEP.

Cserna Károly rajza.

zül három közvetlenül a Duna partján van és egy valamivel távolabb fekszik. A kúttak mélysége 14 méter. Belsejük czeментtel van kiépítve, hogy oldalukon a talajvíz be ne szivárogjon. A kúttak tetejét nagy vasfedő borítja.

E kúttak vize nem egészen forrásvíz. Körülbelül negyven százaléka a forrásvíz, míg hatvan százaléka Duna-víz, csakohgy ez nem, mint eddig, mesterséges, hanem természetes szűrőkön át tisztázódik. Ha a kúttak vize nem felel is meg azoknak az igényeknek, a miket a forrásvízhez kötünk, mégis sokkal jobb, egészségesebb és tisztább, mint a régi vízvezetéké. Egyébiránt ennek a víznek az íze és minősége változni fog, a szerint, a mint a Dunavíz, vagy a forrásvíz

emelkedik benne túlsulyra. Ha ugyanis a Duna vizállása magas, akkor több bennök a Dunavíz, ellenben, ha a Duna vizállása alacsony, akkor a forrásvíz lesz a túlnyomó.

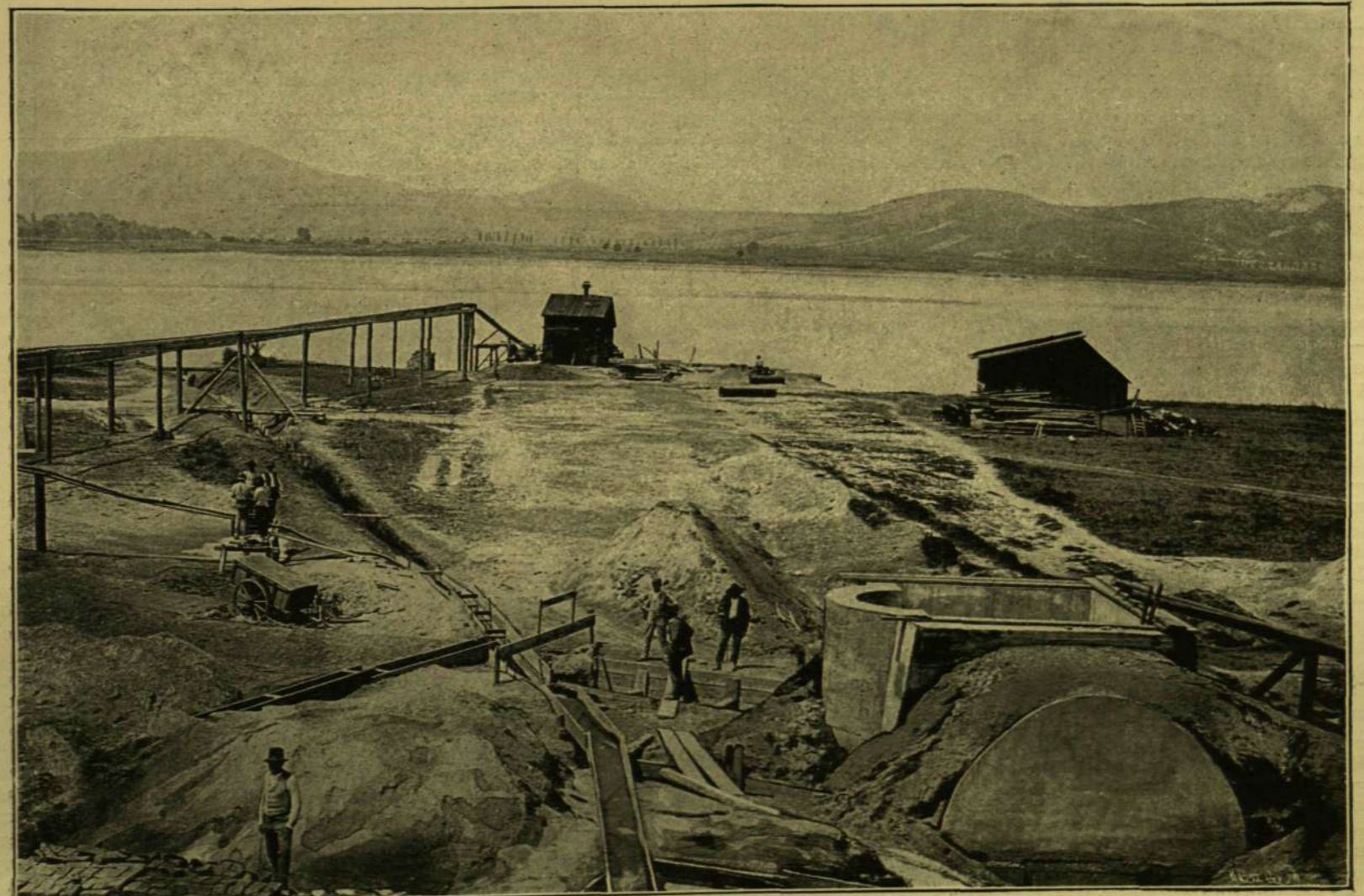
Az új vízműtelepet nyolcz kilométer hosszú csövezetékkel kötötték össze a főváros vízvezeték hálózatával. Az egy méter húsz centiméter átmérőjű csövezeték az újpesti úton, illetőleg a külső váci-út hal felén van az úttestben lefektetve s a nyugati pályaudvar előtt van a csőhálózattal összekötve.

A vízműtelepen a gépeket július 29-én hozták működésbe, másnap a nyomó csövet megtöltötték vízzel és augusztus elsején megindult a vízszállítás a fővárosba. Tizenkét nap óta tehát az

új vízműtelep vizéből iszika a főváros közönsége. Egylőre csak harmincezer köbméter vizet nyomnak be naponta a városi hálózatba.

A káposztás-megyeri vízműtelepet legközelebb bővíteni is fogják. A teleppel szemben ugyanis van egy kis sziget, melynek területét a Dunán áthuzandó szivócsövel már legközelebb bevonják a víznyerési területbe. Ez annyival is előnyösebb lesz, mert a sziget talaját megfertőztetni nem egy könnyen lehet.

A fővárosnak vízzel való ellátása különben úgy van tervezve, hogy a jelenlegi vízműtelep ad naponta 30,000 köbméter tiszta vizet. Az újpesti sziget, melyet már a jövő évben belevonnak a víznyerési területbe, szintén 30,000

A KÁPOSZTÁS-MEGYERI VIZNYERŐ TERÜLET A KÚTTAKKAL.

A BUDAPESTI VIZVEZETÉK.

Erdélyi M. fényképe.

köbméter vizet fog szolgáltatni. E két hely lesz a főváros végleges vízműtelepének első víznyerő területe.

A második hely éjszakra három kilométernyire húzódik és ennek a kútjai 60,000 köbméter vizet adhatnak naponta.

A harmadik víznyerő terület hat kilométerre esik s ennek a tizenkét kútja 120,000 köbméter vízzel látja el majd a fővárost.

A káposztás-megyéri végleges vízmű tehát ha egészen kiépül, nem kevesebb, mint 240,000 köbméter vizet lesz képes szolgáltatni naponként. A váci-uti csővezeték már is úgy van lefektetve, hogy azon egy nap alatt 120,000 köbméter vizet folyhat be a városba. Melléje fektetik majd a másik csővezeték, ha az egész vízmű kiépül.

Ennyi víz bőven elég a fővárosnak akkor is, ha lakossága egy millióra nő.

Mikor az új vízműtelep egyes részleteit képekben is bemutatjuk, egyúttal közlünk egy pár képet a kőbányai régi vízvezeték medenczéről és annak környékéről. Kőbányán ugyanis óriási terjedelmű, nyers téglával kirakott vízinczék vannak. E pinczékbe a Margithid mellett levő szűrő telepről nyomják fel a vizet s mivel Kőbánya jóval magasabban fekszik Budapestnél a medenczékben levő vizet saját súlyánál fogva és a légnyomás következtében nyomul a fővárosi csőhálózatba. A kőbányai víztartó az új vízműtelep kiépítése után is megmarad.

VÁRATLAN BEFEJEZÉS.

Elbeszélés.

Irta BURGIN G. B.

A londoni Clement-utca 127. számú házának portása ezüst sűjtös sapkáját, hivatalos állása jelvényét, rendes polgári kalappal cserélte fel, pontban esti 7 órakor. Bezárta üveges kettőreze ajtát, a hol hivatalos élete azt a részét töltötte, melyben nem volt szén- vagy üzenet-hordással elfoglalva, s épen azon a ponton volt, hogy haza induljon, mikor egy magas, úrias kinézésű fiatal ember hozzá lépett, az iránt kezdett kérdezősködni, vajjon Austruther és Waring kereskedő urak fenn vannak-e még az irodában.

— Fönn is, nem is, — felel a portás. — Austruther úr még odafönn van. Megláthatja, ha fölfárad. Azt mondta, hogy ne várják rá, elmehetnek haza.

— Köszönöm, — mondá a fiatal ember izgatottságtól reszkető hangon. — Itt van, fogja. Azzal egy shillinget nyomott a kapus markába. A mig az idegen fölment a lépcsőn, a kapus az ezüst pénz csengését a fogain próbálgatta, miközben valamit morgott magában.

Az emeletről tompa puffanás hallatszott. Ugyancsak mérgesen becsapta az ajtót, morogta tovább a fogai között, és elkezdett sétálni a kettős kapu-közben, a jó meleg vacsorára és a jó társaságra gondolva.

Hűsz perczel később egy magas, hosszú köpenybe burkolt férfi jött le a lépcsőn.

— Jó éjszkat kívánok, Austruther úr, — mondá a kapus. — A másik úr elment már? — A férfi fejével igenlőleg intett és gyorsan eltűnt a kapun át.

A kapus kioltotta a lámpát a lépcsőházban és haza ment.

— Különös, — gondola menet közben. — Nem hallottam azt a fiatal embert lejönni. Bizonyosan a hátsó lépcsőn illant el. Úgy látszik, Austruther úr röviden végzett vele.

Másnap reggel azonban, mikor ismét megjelent hivatalos helyén, alkalma nyílt arról meggyőződni, hogy hamarabb az a másik végzett röviden Austruther ural.

A hölgy — a ki világos perczeit, vagyis azokat az időközöket, melyekben nem volt holt részeg, az iroda tisztogatására szokta felhasználni, — félig eszméletlen állapotban feküdt a folyosón.

— Már megint be van rugva?! — rivált rá a portás haragosan. — Mi történt?!

— Mi történt?! Gyilkosság!... Teremtő Istenem! gyilkosság, gyilkosság! — ordította az asszony és valóságos görcsökbe esett.

A mi kapusunk a tett embere volt. Egy dézsa vízzel végig öntötte az asszonyt és futott a rendőrségre. A rendőrség gyorsan megérkezett,

és először is magát a kapust tartóztatta le, gyilkosság gyanúja miatt.

Az előtte való estén, — a melyre következő nap reggelén az Austruther és Waring cég csődöt kért maga ellen, — Waring úr maga járt el a cég nevében; Austruther urat ismeretlen kéz megmentette a hitelezőitől.

A «Sylvánia» — pompás, gyors járástűző gőz, — két napja volt már a nyílt tengeren, útban az új világ felé. Az első osztályú utasok mind a fedélzeten voltak, részint, hogy kissé megmutassák magukat egymásnak, részint hogy a friss levegőt élvezzék. A hajó tele volt kivándorlók. A fedélzeten hűvös szellő lengedett. Ifjú leányok, shawljaikba burkolózva, tábori székeken üldögélve, egy-egy könyvben lapozgattak, vagy a korláthoz támaszkodva a végtelen eget és a végtelen vizet szemlélték merengve. Urak, a kik már annyira vitték, hogy egy szivart elszívhassanak, sajnálkozva néztek más szerencsétlen lényekre, a kiknek a tengeri betegség még nem engedte meg ezt az élvezetet. A hajó-fedélzeten az előkelő utasok részére fentartott, elkülönített helyen kezdett a társas élet virágzásnak indulni és az egymásra utalt utasok ugyancsak ösmerekedtek egymással. Az egyedüli férfi, a kinek szük volt az előkelő társadalmi-kör és hosszú léptekkel, hallgatagon végig mérte az egész földet hosszát, Wentworth Praed úr, rövid időn az egész hajón ismert és bizonyos köztisztelőnek örvendő alak lett. Magas termetű, halvány arcú férfi volt, szemeiben egy kihavvadó tűz utolsó zsarátja villant meg, mind igen alkalmas jelenségek arra, hogy bárkit is érdekessé tegyenek. Du Maturin kisasszony nem késett bizonyos csipős megjegyzéseket kockáztatni meg, Golightly Agathia asszony azonban — a ki a «hajó szépe» megtisztelő elnevezésnek örvendett, már legalább a férfiak részéről, mert az asszonyok csak «vad virág»-nak nevezték, nyíltan megvallotta, hogy Praed úr az első elegáns angol férfi, a ki a valódi férfiről táplált eszményét megközelíti. Csupán a kanadai levegőre van szüksége, — tette hozzá, — hogy valódi hősé fejlődjen ki. És erről még jobban meggyőződött akkor, midőn a harmadik reggelén Praed hozzá lépett és közbenjárását kérte a kapitánynál, egy csinos fiatal nő érdekében, a ki a III-ik osztályú utasok közé tartozott, a végett, hogy engedessék meg neki a földet azon részére jönni át, a hol az előkelő világ tartózkodott.

Golightly asszony, a ki akkor már meglehetősen barátságos lábon állott Praed úrral, kissé csipősen jegyzé meg: «Őn nagyon demokratikus érzelmű. Nem volna kedve, — ne nehezeltjen ezért a megjegyzésért, — a hajón levő libákat is ide hozni közeink? Kanadában mi nem vagyunk még ennyire.»

Praed haragosan elfordult.

Golightly asszony nyájassabban tette hozzá: «Tudja, a harmadik osztályú utasoknak nem szabad átjönnök az első osztályba.»

— Igen, igen, azt el is feledtem. Mentsen föl, kérem, néhány perczre.»

Azzal ment, megcsepiint egy matrózfiút és egy bankjegyet adott át neki, és valami utasítást adott.

Nem telt bele öt percz és a fiatal nő, két kis gyermekével, már ott volt az első osztály fedélzetén, nem győzve hálálkodni Praed úrnak.

Ez a hálálkodást könnyű kémozdulattal utasította el magától és Golightly asszonyhoz fordulva, így szólt:

— «Őn jó szívű, asszonyom, kérem, vegye pártfogásába szegény védezemem.»

— Azt hiszi, hogy jó szívű vagyok?! — mondá a fiatal asszony. — Hát nem tudja, hogy itt csak «vad-virág»-nak neveznek, mivel künn a pusztán nőtem fel, hol egy gyöngéd tekintet sem örködött felettem, csak a szabad ég és csillag-szemek? Így hát igen vadnak kell lennem?»

— A férfi, — felelt a másik, — a ki az én jelenlétben önt annak másik, drágán fizetne meg merészségeért... Hirtelen elhallgatott, ajkai elfehéledtek és némán, merően nézett ki a tenger végtelen tüklerre, arcán valami hirtelen föltámadt szenvedés kifejezésével. Kis szünet után folytató: «En férfi vagyok és az emberek oly szívesen mondanak rosszat rólk. De ha az ön szépsége lesz e szegény terem-

tés védbástyája, az embereknek tán még sem lesz okuk és bátorságuk rágalmazni őt.»

Golightly asszony haragja elszórt, megrázta fürtös fejét és barátságosan lépett a halvány arcú, nagy, kerek szemű, szegény leányhoz. Nagyon rajta volt, hogy tessék Praednek, mert, — a mint maga is mondá, — sohasem látott még életében ily szilárd és mégis ábrándos lelkű ifjút, a ki egy leány gyöngédségét egy férfi bátorságával egyesítette.

A hajón mindenki szerette Praedet, a mi a legkülönösebb, a férfiak is. A kapitány megengedte neki, hogy az ő kis járdáján, a hajón a legemeltebb helyen, sétáljon, a mi a legnagyobb kitüntetés, a mi egy utast érhet. De Praed mind ez nem tette büszkévé. Mikor egy pisze orru kis hajós inas kitorla a kezét, az összekötözésnél ő segédkezett a hajóorvosnak. A harmadik osztályú utasok részére táncmulatságot rendezett, a hol ő fizette a zenészeket. Golightly asszonyt megtanította a cricket-re a fedélzeten, és mindenféle társas-játékokat honosított meg. Mindehhez még igazán kellemes hangja volt. Mikor a «Beduin szerelmi dalá-t» énekelte, Golightly asszony reszketett a gyönyörtől, úgy, hogy Du Maturin kisasszony nem állhatta meg, hogy meg ne jegyezze: «Golightly asszony képes volna elmenni érte a Saharába beduin asszonynak!»

A «vad-virág» szülői kedvéért ment férjhez boldogult urához. Most már a saját kedvéért akart férjhez menni. Praedet alig ösmerte. De nem is volt arra szükség. Bizott a fiatal angolban, azzal az erős, megtántoríthatatlan meggyőződéssel, a mely a «vadon faival» — és a vadon leányaival — velők születik.

Az utazónők bizonyos irigységgel néztek rá. Talán mert Praed szívesebben időzött az ő, mint azok társaságában. Talán kissé kacérnak is tartották, a mi pedig csak a körülmények elkerülhetetlen következménye volt. Semmi sem képes egy csinos asszonyt annyira ingerelni, mint a tudat, hogy közvetlen közelségben más csinos nők is vannak. De mindazáltal anyai nyíltság volt Golightly asszony egész lényében, a mi őt a köznapi féltékenykedésen felül emelte.

A hajó-fedélzeten a bizalmaság hamar megszületik és hamar megérelődik. Golightly asszonynak úgy tetszett, hogy Praedet legalább is öt éve ösmerte már. És ez alatt az idő alatt a férfi nem tett semmi olyat, a mivel a nő becsülését eljártotta volna. Sőt ez a becsülés egyre nőtt a gyorsan tova szálló évekkel... nem nem, csak napok voltak, de az időt gondolataink, érzelmeink száma, sokasága, gazdagsága szerint szoktuk gyakran nézni...

(Vége következik.)

DULAKODÁS AZ ANGOL PARLAMENTBEN.

Csodálkozva olvasta Európa a napokban, hogy a híres angol parlamentben valóságos dulakodás volt július 27-én, csaknem olyan, minő a görög és szerb országgyűléseken szokott lenni. Régi idők óta megszoktuk az angol alkotmányos életet mintaképnek tekinteni, s ezenkívül már a köznép is ismer adomákat az angoloknak nem ritkán egészen bizarrságig menő hidegvéréről, úgy, hogy a csodálkozás valóban jogos volt. De a dulakodás mégis tény, az általános izgatottság jele. Nagyobb baj nem történt, senki sem sérült meg, legfeljebb csak a kalapok és ruhák; becsületestörtérek s párbaok sem származtak a dulakodásból, mint a francia parlament botránjainál; de pár perczig a külvilágban méltóságtelek «ház» nagy része valóságos koresmai jelenetűl zúgott. Öklelések, érthetetlen kiabálások és tiszgálások zűrzavara volt, olyan kép, melyről a rend helyreállása után az elnök, Peel, csak sajnálattal nyilatkozhatott, s a szabadabb szájú lapok egyenesen azt írták, hogy az angol parlament méltóságán és hírnevén kiköszörülhetetlen csorbát ejtett.

Angol- és Írország viszonyának szabályozása, a lapunkban is sokat emlegetett «Home Rule Bill» (ir önkormányzati törvényjavaslat) izgatja fel a kedélyeket. Az angolok legnagyobb része valóságos veszedelemnek tekinti ezt a törvényjavaslatot, melyet a «nagy aggastyán», Gladstone, rendkívüli hévvel és ügyességgel hajt előre, azt hívné, hogy ez lesz működésének legszébb eredménye. Nem kevesebb, mint 65 teljes

DULAKODÁS AZ ANGOL KÉPVISELŐHÁZ JULIUS 27-IKI ÜLÉSÉN.

ülésen — s ezek között nem egy tartott 7—8 óra hosszúságú — tárgyalást a fontos javaslatot s minden egyes szakaszánál számos módosítványt adtak be ellenzéki részről, csak azért, hogy a tárgyalást neheztessék és lassítsák. Gladstone az agyonbeszélés ellen a házszabályok szigorú alkalmazásához nyúlt, a mi még jobban elkeserítette ellenfeleit.

Július 27-én, midőn már az utolsó szakaszokat tárgyalták; az ellenzék vezére, Chamberlain, elkeseredetten gúnyolta Gladstone híveit, kik vakon s gondolkodás nélkül követik mesterüket. Ekkor az ir képviselők közül valaki «Judás»-t kiáltott, arra célozván, hogy Chamberlain egykor Gladstone kiváló híve volt. Rögtön zaj támadt, s mindkét párt veszekedni kezdett, de csak szóval. Az izgatottság hevében Logan képviselő az ellenzéki padokhoz ment s ekkor történt az első tettelegesség, állítólag Fischer nevű képviselő részéről. A szenvedély tudvalegőleg ragadós. Alig tudja valaki megmondani, hogyan történt a dolog, de pár pillanat múlva a padok között már egész tölgyes támadt s vakon rohant egyik képviselő a másikra. Pár perczig tartott az egész, de mindenki lázban volt. A karzaton a hallgatók elkezdtek piszezni s a hirlapudósítók, hogy a részleteket pontosan megfigyelhessék, annyira kihajoltak erkélyükről, hogy egyik-másik csaknem leesett a dulakodók közé.

Szerencsére a képviselők távolabb eső része nem vesztette el hidegvérét s az elnök, Peel, egész tekintélyvel lépve fel, a csend hamar helyreállott. Maguk a dulakodók szegyenleni kezdtek a dologt s igen sokan némán távoztak el még az ülés befejezése előtt, összegyűrt, tört kalapjaikat vivén emlékeül ennek a napnak, mely az angol parlament történetében kétségkívül a legszegyenletesebbek közé fog tartozni.

CSODÁK ÉS TÉVELYGÉSEK.

«Histoire de maginations extravagantes» című, a mi jó magyarán az emberi képzelgések történetét jelenti, nagy érdekű s ma már ritka munka jelent meg ezeltől mintegy 200 évvel, Párisban. Érdekes e mű azért, mert az időben az európai felvilágosodás még jórészt a mysticizmus szolgálatában állt s még nagy nevű tudósok és bölcselők sem vonhatták ki magukat a tudományos szellem azon tévelygéseitől, melyek az akkori műveltségi állapotokat jellemezték. Annál meglepőbb tehát, hogy már akadt egy könyv, mely éles kritikával, mulató gúnynyal ostromozta a kor mély babonásságát s e törekvésében az írott és szóbeli hagyományok egész tarka világát fölleli.

Szólvá mindennek előtt a természet és emberkéz állítólagos csodáiról, följegyzi, mikép a többek közt Pyrrhus királyról hagyta fenn a hagyomány, hogy egy agátköve volt, mely a kilencz tánczólu muszát ábrázolta, közepén a lanton játszó Apollóval. De a természetnek még csodálatosabb játékat őrizi a közhit szerint a pisai Szent-János-templom, melynek egyik köve tökéletes vén remeté mutatott a pusztán, egy patak mellett ülve, kezében csöngővel. Hasonló tüneményről emlékeznek a ravennai Szent Vitályos templomában is, kivéve, hogy itt egy szerzetes alakja látható hamvas szürke színű kövön.

Németországon Schnebergben volt nagy híre egy földben talált természetcsodának, mely családias hasonlított egy hátán gyermeket czipelő emberhez. Érdekes még a konstantinápolyi Bölcsesség temploma Keresztelő Szent János képeről, szintén egy márványdarabon, kecskebörbe öltözve, melynek egyetlen hiányossága, hogy a természet csak egy lábál állította ki.

Nagy nevezetességre tett szert egy időben Nagy Albert kigyóköve is, melynek az a különös tulajdonsága volt, hogy oly helyre téve, hol

kigyók jártak, minden kigyót magához vonzott. Valamelyik bádeni ögróf viszont egy oly drágakövel dicsekedett, mely, bármerről nézték, természetesen keresztet mutatott.

Említsük-e még a velencei Szent-György-templom halál-fő-talimánját? azokat a köveket, melyek természetes betűket képeztek, úgy, hogy egymáshoz illesztve, egy bizonyos király nevét rakták ki? Ebből aztán odáig merészkedett a naiv hiszékenység, hogy egyenesen oly kavicsokról vélt tudni Mauritania Septa nevű városkájában, melyeken természetes kinyomathatn ily szavak voltak láthatók: «Ave Maria» — «Gratia plena» — vagy «Dominus tecum».

Amerikában is ismernek oly növényfajt, melynek virága Jézus Krisztus kinzó-eszközeit tünteti elő teljesen felismerhetőleg.

Néha maga az emberi test szolgál tárgyaló a természet rejtélyes játékaival. Legalább Augustus császárról beszéltek, hogy gymra és hasa gyöngyökkel volt behintve, melyek oly számban és akként helyezkedtek el, hogy tökéletesen a Nagy-Gönczöl-szekere csillagzatát ábrázolták. A spanyol «salutador»-oknak, kik bizonyos betegségek gyógyításával foglalkoztak, a közhit szerint születésüktől fogva fél kerék alakú jegy volt testükön.

A régi kor híres talimánjai közül említsük a trójai falovat, az egyiptomi Memnon szobrát, Sejanus szerencse-szobrát. Az «Otia imperatoris» című régi könyv szerint Virgil is egyszer egy érezhetően állított Nápoly városának egyik kapuja elé, mely nyolcz éven át, a mig ott volt, távol tartotta a legyeket a várostól. Talimánja volt a legyek ellen különben Coelius Rhodiginus szerint azon helyeknek is, hol az olympiai versenyekeket tartották, továbbá Plinius szerint a római marhavásárnak, Solinius szerint a Hercules templomának, Cordanus szerint egy bizonyos velencei háznak, mások szerint újabban a poitórii apátásig refectoriumának, sőt a toledói nagy mézárszéknek is, hol egy izben, — írja valaki, — egész éven át sem láttak egynél több legyet.

Virgilről azonban még sok más érdekes apparátus készítését hagyták fönn a középkor írói. Elmondták, hogy Nápoly előtt egy dombon érezszobrot állított fel, szájában trombitával, melynek hangja oly erős volt, ha az éjszakai szél kezdett fújni, hogy elűzte a tűzhányó füstjét s megkímélte attól a lakosokat. Továbbá azt is meséli róla, hogy közös tűzhelyet emelt, melynek tüzenél mindenki melegedhetett. De elébe érez ijász szobrát állította, fölhúzott íjjal s e felirattal: «A ki engem megüt, lelévöm.» Valaki tréfából megütötte a szobrot, mire az kilötte íjját, bele a tűzbe, mely rögtön kialudt.

Szintén csak Virgilről említi a krónikák, hogy a piézakkal elárasztott Nápolyt azzal mentette meg ez undok állatoktól, hogy egy arany piézát vetett a kútba; meg aztán, hogy Róma őrizetere szobrokat állítottak, melyeket éjjel-nappal papok őriztek. Valahányszor aztán valamelyik leigázott nemzet fegyvert akart ragadni Róma fensősége ellen, a szobor, mely az illető nemzet jelvényét viselte, megmozdult, egy nyakába akasztott csöngő megszólalt, a szobor újja a lázadó nemzet felé mutatott. Még itt sem szünet meg csodálatos találékonysága: mézárszéket rendezett be Nápolyban, ha a hús soha sem romlott s bűdösödött meg; két nagy kőalakat helyezett el a város kapuja előtt, melyek közül egyiknek szép és vidám, a másiknak rút és szomorú volt a neve. Ha aztán valaki az első szoboralak felől jött be a városba, minden dolga fényesen sikerült, de ha a másik felé vette útját, semmiben sem ért célt.

Hanem hát mi volt mindez Albertus Magnus híres embergépezetéhez, az Androidóhoz, melyen harmincz évig dolgozott szakadatlan, minden részét az égi testek más-más konstellációja idejében kovácsolta, szemét pl. mikor a nap a zodiacus jegybe ért. Ennek a gépezetnek az volt a tulajdonsága, hogy mesterét minden nehézségen túlegyerte. Pájdalom, edzettört s így nem szolgálhat többé mintaul Edison tervezett beszélő emberéhez.

De támadt helyette más csoda bőven, a könnyen hívők agyában és pedig ezúttal többek közt egy hajóskapitány által készített páva is, mely — mirabile dictu — sajátosság gépezeténél fogva nemcsak enni, hanem emészteni is képes volt. Kár, hogy ez az elmés masina gyakorlati célokra nem szolgált s így minden haszon nélkül múlt

ki a világból. Nem úgy mint az az ércszobor, a mely Alexandriában, Calligraphus szerint megmódult és fenhagyon kezdett kiáltozni, mikor Konstantinápolyban Mózis császárt és gyermekeit lemészárolták alattvalói. Egészen más izlése volt egy zamorai (a régi Numantia) ércfőnek, mely csak olyankor kiáltozta el magát, ha zsidó közeledett.

Konstantinápolyt, — mondják, — egy érc-kigyó őrizte egykor attól, hogy a kigyók a városba lopózzanak. Mikor II. Mohamed a várost bevette, egy nyíllevéllel kitérte az érc-kigyó egyik fogát. Rögtön rá iszonyu sokasága a kigyóknak öszlött el a várost s rohanta meg a lakosokat, de csodálatos módon, a nélkül hogy ártottak volna nekik, mert — s ez a meglepő! — mindannyiuk ki volt törve a foga épen úgy, mint az érc-kigyónak.

Hasonló kigyó-ellenes talizmánt állítólág toursi Szent Gergely is talált, mikor Páris hidjait ásták, egy darab rez képeben, melyen patkány, kigyó és tűz volt ábrázolva. Szerencsétlenségre nem gondolták és áptolták jól a becses darabot, minek folytán a várost elárasztották a kigyók és patkányok, s gyakori tűzvész dúlta föl. Mert a talizmánokon okozott minden legkisebb kár vagy csorba megfoszta magát a bűverőn. Az a bronz szerencse-szobor, mely Anastazius császár idejében Konstantinápolyban volt fel-

ben kezünk czélszerű alkatától függ. Sok híres ember kimondta már, hogy minden egyes emberi új aranyat ér s újabb épen a darvinizmus hívei az ember és majom között levő nagy különbséget részben az újjak czélszerűbb használatával igyekeztek magyarázni.

Ma már azonban nem szükséges általános frázisokhoz ragaszkodnunk a kéz értékéről beszélve, mert módunk van többé-kevésbé tájékozottlag a kéz egyes részeinek fontosságát is megítélnünk különösen a baleset ellen biztosító társaságok tapasztalatai alapján. Nem lesz érdektelen ezen tapasztalatok következtében egy pár számot is felhoznunk tájékoztatásul.

Mindenek előtt általánosan ismert dolognak tartjuk, hogy a jobb kéz becsesebb, mint a bal, melyet az orvosok és tudósok állítása szerint kissé méltatlanul szoktunk elhanyagolni. A biztosító társaságoknál mindkét kéz elvesztését teljes munkaképtelenséggel egyenlőnek veszik s ezért a biztosítottnak a biztosított összeget egészében fizetik ki, ha csak jobb kezét veszti el, 50—80%-ot fizetnek ki, a bal kezéért egyedül sokkal kevesebbet, azaz 40—70%-ot, rendszeren tíz százalékkal kevesebbet, mint a jobb kezéért.

Az egyes újjak között a biztosító társaságok nézete szerint is a legbecsebb a hüvelykujj, mely különösen a fogásnál főszerepet játszik. Ennek elvesztéséért avagy komolyabb jellegű megsérüléséért 20—30%-át fizetik a biztosított összegnek, bár ezt némely esetekben csekélynek lehet tartani. Utána következik a mutatóujj, melyért a jobb kezén

* Shakespeare tévedései. A nagy angol költő igen sokszor összetéveszti az időket. «Coriolan»-ban szerepel Galen, ki 350 évvel később élt s ugyanitt már dobról is emlékezik, a mi akkor még nem volt. «Julius Caesar»-ban szó van alchymiaról, üst óráról, gyertyáról, ruhazsebről s felnyitott könyvről. «Antonius és Cleopatra»-ban billiárdot is szerepeltet. Egy más helyen Csehországról azt mondja, hogy tengerparton van. Hasonló tévedések, bár csekélyebb számmal, más költőknél is találhatók. Így Schiller Wallensteinjében már villámhárítóról beszél.

* A rajnai bor az idén — mint írják — a nagy forráság miatt kitűnő lesz. Évtizedek óta nem volt ily gazdag és jó termés a Rajna vidékén. A gyümölcs is kitűnő.

* I. Napoleon régi gárdájából már csak öten élnek, kik a francia kormánytól nyugdíjat kapnak. A legidősebb közöttük 102 éves, a két legfiatalabb 99.

* Élve eltemetést akar produkálni Chicagóban egy amerikai, kinek rendes hivatása különben a gondolat-olvasás. Azt hiszi, hogy ha nyelvvel megakadályozza a lélegzést, három hónapig el lehet a föld alatt. Óriási koporsóban 6 lábnyira a föld alá akar eltemetetni, de úgy, hogy villamos sodronnyokkal esetleg jelt adhasson magáról. Arról is rendelkezik akar, hogy a sír felett árpát vessenek el s ha aratnak, vegyék ki. Az engedélyt még nem kapta meg.

* A szentelt viaszgyertyákból az orosz egyházak rendkívül nagy bevételre van. A legutóbbi húsvéti ünnepek alatt Szent-Pétervártól a kazáni székes-

GYERMEK-SZOBOR ALAKOKKAL DISZITETT VÍZMEDENCEZTE ILLINOIS ÁLLAM ÉPÜLETE ELŐTT A CHICAGÓI VILÁGKIÁLLÍTÁSON.

állítva s egyik lábával egy érczajóra helyezkedett, abban a pillanatban, midőn a hajóról egyes részecskék leváltak, elvesztette bűverjét, úgy hogy a hajók többé nem köthettek ki Konstantinápoly kikötőjében, s csak akkor érthették el újra a kikötőt, mikor a letört darabokat helyekre visszaillesztették.

Csodásabb erővel azonban nem bírt találmány, mint az, melyet a hagyomány szerint egy efzusi ifju tett talpa alá, hogy az olympiai versenyeken jobban futhasson. Pedig ez csak egy egyszerű rézlemez volt, de erre rá voltak vésvé Diana lábait.

Maga szent Tamás is, a monda szerint, sikerrel kísérte meg, hogy a tanulmányai közben ablaka alatt itatára járó lovak zajongását távol tartsa. Elég volt erre egy ló alakja, természetesen az asztrológia szabályai szerint elkészítve, mely az utcán 2—4 lábnyi mélyen a földbe elásatva, ettől fogva eltérítette a lovászokat a Szent Tamás ablakától.

Vég nélkül lehetne folytatni az emberi tévelygések történetének hasonló példáit. Vastag előítéletek, nevetséges képzelgések mellett azonban nem egy emléket leljük bennök a technikai fejlettség valóságos csodáinak is, melyeket magával temetett a múlt, s a jelen kétkedéssel fogad.

A KÉZ ÉRTÉKE.

Minden ember tisztában van azzal, hogy testünk részei között a kéz kiválóan fontos és az emberi nem haladása, különösen a technikai dolgokban, jó rész-

14—18, a balon 8—14%-ot fizetnek. A középuji elvesztésének ára már csak 10—16%, s itt a bal és jobb kéz között alig tesznek különbséget, mások a középujjat rendszeren durvabb munkánál tartják lényegesnek, hol mindkét kézre egyenlően szükség van. Leglényegtelenebb a munkánál a gyűrűujj, melyet talán ép azért szoktak gyűrűvel ékíteni, mivel legkevésbé dolgozik. Ennek elvesztéséért már csak 7—9% a bér. A kissé új sokkal lényegesebb, mert különösen irásnál ez a kéz az alapja s ezért biztosítási díja 9—12%-ra rög.

Nevezetes dolog — s a kéz gyakorlati fontosságát ez is igazolja — hogy a biztosító társaságoknak legtöbb bajuk van a kézzel, mert különösen a gyári munkánál a kéz pusztul el vagy sérül meg leggyakrabban. Igaz, hogy más veszedelem is fenyegeti a kezét, különösen az idegbajok és az öregkori gyengeség, de ezek ellen még jelenleg nincs biztosítás. A fentebbi adatok azonban eléggé tájékoztatják a kéz fontosságára s az egyes újjak szereplésére nézve.

EGYVELEG.

* Párbaj a levegőben. Két francia nem rég léghajón vitott egymással párbajt. Mindkettő külön léghajón volt s fenn a magasban nem egymásra, hanem a léghajókra lőttek. Az egyik hajó csakugyan megsérült, de szerencsére oly lassan eszkedett le a földre, hogy a benne ülőnek baja nem történt. Lenn kibékültek.

* A datolya-pálinka. A datolya nedve leforrázva és vízzel vegyítve, nagyon kedvelt szesz ital Észak-Afrikában s Ázsia némely részeiben, valóságos a pálinka helyett szolgál, mivel a Korán ezt nem tiltotta el.

egyházban 33,092 viaszgyertyát adtak el, egynek ára 3 kopektól 1 rubelig változott.

* A legerősebb császárné. IV. Károly német császár neje, Henrik jeni herceg leánya, rendkívül erős nő volt. 1371-ben, midőn Prágában nyilvános lovagjátékok voltak, a császárné a közönség szemelátára egymás után több parkót tört össze szabad kézzel, egészen könnyedén.

* Az elválások száma legkevésbé Izlandban, hol csak 400,000 lakosra jut egy-egy elvált házasság. Az amerikai Egyesült-Államokban már 88 elválás jut százezer főre s Japánban 608.

* A kézcsokok már a régi időkben is tisztelet jele volt. A keletindiaiak a nap imádásánál kezeiket szájukhoz vitték. A görögöknél a szegényebbek az istenek szobrát és saját kezüket csókolták meg. A rómaiak is megcsókolták az istenek kezét, később a császárokat is, de a szegényebbek csak a ruhát csókolták s azután saját kezüket. A kereszténység a papok hozták be a kézcsokok tiszteletjét s V. Leo pápa honosította meg a papus csókolását.

* Valóságos légvárat építenek az 1894-iki antwerpeni kiállításra. Hat pányvvas léggömbön ugyanis, melyeknek borítéka 32,000 négyzetméter helyen van, 24,000 kiló súlyú lebegő várat építenek, mely 35 méter hosszú és 5 méter széles lesz, úgy, hogy 50 ember kényelmesen elférhet benne. A légvár felszentelésekor a föld felett 50 méter magasban lakomát fognak a légvárbán tartani.

* Himlő-oltásért soha sem fizettek oly nagy összeget, mint II. Katalin orosz császárné, ki beoltása végett Dunsdale angol orvost hozatta el. Az orvos 200,000 korona tiszteletdíjat s 40,000 korona úti költséget kapott, ezenkívül a császárné arczképét, bárói és államtanácsosi címzet, végre 10,000 korona évi nyugdíjat.

A CHICAGÓI KIÁLLÍTÁSBÓL.

I.

Mattoni Henrik ásványvíz-kiállítás.

Nem oly rég ideje, hogy a nemzetközi forgalomban a természetes ásványvizek is nagy szerepet kezdenek játszani. Csak a legutolsó évtizedekben kezdődött meg az ásványvizes palackoknál millió számban való szétküldése a világ minden részébe. Ma már Magyarországnak is nagy része van ebben a nemzetközi forgalomban, minthogy rendkívül gazdag ásványvizekben, de még nagyobb része van a szomszéd Ausztriának, mely természeti kincseit sokkal jobban tudja értékesíteni, mint mi magyarak.

A leghíresebb ásványvizek között is első helyen áll, forgalma nagyságát tekintve, a már a XV. század óta ismert giesshübli savanyúvíz, s ez az uralkodó szerepe az összes természetes savanyúvizek között érvényesült a chicagói világkiállításra is, hol, mint mellékelt képünk mutatja, egy 15 méter magas óriási palack képviseli, mintegy a forgalom óriási voltát akarván jelképezni. Megjegyezzük azonban, hogy a kép még a kiállítás megnyitásakor készült s azért vannak körülötte fel nem bontott ládák s más csomagok és ezért áll az óriási palack oly rideg környezetben, holott jelenleg más ásványvizek kiállításai csoportosulnak körülötte.

A kiállító a Budapesten is jól ismert Mattoni Henrik cég, a Csehországban, Karlsbad közelében levő Giesshübl-Puchstein nevű fürdő tulajdonosa. Onnan küldik szét a világhírű giesshübli savanyúvizet a föld minden részébe. Ugyanez a cég, melynek Budapesten a Ferdinánd-utczában, a fürdő-utca és Ferencz-József-tér sarkán, a Diana-fürdő épületében nagy rak-tára van, itt Budapesten is több keserűvíz-forrásnak tulajdonosa s ő birja a Kelenföldön az «Erszébet»-sósfürdőt.

Ezeket kívül ugyancsak Csehországban Franzensbad mellett van még egy nagy lapkivonat-gyára is, melynek munkálataihoz nagy kiterjedésű lapföldje van. Általában ennek az érzéknek az ásványvíz-üzlete a legelső jelenleg Euróában s igen ismert jöhrnével bir az egész világon. Külön üzletei és tárházai vannak Bécsben, Budapesten, Franzensbadban és Karlsbadban, mely üzletekben mindenemű ásványvíz és forrás-termék kapható, de ezenkívül vannak saját tárgyai is, az úgynevezett Mattoni-féle áriczikkek, u. m. Mattoni giesshübli savanyúvíze, — Mattoni budai keserűvíze, — Mattoni lapkivonata fürdők számára (láp-só és láp-lúg).

A chicagói kiállítás a Mattoni-cég csak ezeket a czikkeket állította ki s ezek mellett még

a Boszniából eredő s jelenleg a közös kormány tulajdonát képező Guber-forrást, mely ártéri és vastalmú ásványvíz forgalomba hozatalának kizárólagos jogát ugyan nyerte meg.

Mindezen forrásokról s láptermékekről részletes leírást küld a cég ingyen bárkinek, a ki kívánja. Chicagóban ingyen osztogatnak szét a giesshübli savanyúvízről szóló füzetet 10 különböző nyelven s ezenkívül hirdető falragaszok is vannak 15 nyelven. A giesshübli viznek úgy a közönséges életrendben való fontosságát, mint gyógyítási czélokra alkalmazását illetőleg egész nagy irodalom van, mely a XVI-ik századig visszanyúlik, s melyből csak a két legutolsó

toni giesshübli vize minden természetes savanyúvizek közt a legkedveltebb s épen azért a legkellemesebb és leghasználtabb. Különösen alkalmas e víz, hogy borral, cognaccal és gyümölcsnedvekkel keverjük; neutralizálja a bor savanyúságát s igen kellemes melléklet ad neki. A giesshübli első rangú asztali víz s minden mesterséges ásványvíznél jobb.

A giesshübli vizet nem kell, mint sok más közforgalomban levő ásványvízzel történik, mesterséges úton szénssavval pótolni, nem is teszik. Úgy, a mint a természet adja s a földből kijő, változatlan tiszta állapotban egyenesen a forrásnál töltik palackokba, mert már maga a természet kitűnően ellátta szénssavval.

Ez a tény nagyon fölébe helyezi ezt a vizet minden más utalagos kezelések alá eső vizeknek, s a ki kellemes ízű s fel-frissítőleg pezsgő giesshübli savanyúvizet csak egyetlen egyszer kösöltta is, mindig el fogja ismerni ezt az elsőbbséget s azután is gyakran és örömet élvezti ezt a pompás italt, még ha a chicagói kiállítás s vele együtt a Mattoni giesshübli vizének óriási palackja már rég eltűnt is a Michigan-tó partjáról.

II.

A kiállítás némely érdekességei.

A chicagói világkiállításnak egyik fő jelessége az őszthatas egysége. A számtalan épületeket és palotákat az építészek egész serege tervezte, de azért úgy tetszik, mintha az egész egyetlen egy mester alkotta volna. A «fehér város»-ban, vagyis a világkiállítás területén sehol sem látunk vásári munkát. Az előbbi világkiállításoknál minden külső fény és pompa sem tudta a nézővel elfelejtetni, hogy a leginkább fából, üvegből és vasból alkotott szelős kiállítási csarnokok, nagyon is ideiglenes építmények, melyeket a kiállítás bezárásával okvetlenül le kell bontani. A «fehér város» ellenben olyan látványos, mintha örök időkre épült volna s az ember szinte sajnos, hogy ez év végével az egész város el fog tűnni a föld színéről.

A városból, Chicagóból, vasúton, gőzhajón vagy kocsin negyven perc alatt érünk a kiállítási területre, melynek magas tornyait és kupoláit a Michigan kék tükre megkettőzözteti. A mit a távol láthatáron emelkedő felhőnek néztünk, az ipar és képzőművészetek palotája, melynek óriási nagyságáról fogalmunk sem volt. Az ipar-palota a világkiállításnak valódi csodája, a föld legnagyobb épülete. Hossza 514, szélessége 240 méter és területe 123,400 négyzetméter, üveg kupolája sokkal nagyobb, mint a párisi kiállítás gépesarnokáé, habár ezzel annak idején az építéset netovábbját vélték elérni.

Az ipar-palota belsejében ezer közepes nagyságú ház könnyen elérné. Építése másfél millió

MATTONI HENRIK GIESSHÜBLI TERMÉSZETES ÁSVÁNYVIZE A CHICAGÓI VILÁGKIÁLLÍTÁSON.

említettük fel, dr. Löschner báró udvari tanácsos fizetését s dr. Gaszl fürdő-ortos mévét.

«A mindennapi frissítő és asztali italok között — mondja az utóbbi — egyik efféle ásványvíz sem versenyezhet a giesshübli savanyú vízzel, sőt bátran mondhatjuk, hogy közel sem jár hozzá; mert hatásos anyagainak keveréke egyesülve szénssav tartalmával, oly rendkívül szerencsés, hogy ilyen csak a legkritikább esetekben fordul elő. Az izlést semminemű sós vagy földes melléklet nem zavarja, mint sok más ásványvíznél tapasztalható, a szénssavnak finom pezsgése felfrissítést és jó érzést idéz elő, míg végre az ásvány-tartalom a viznek erőteljes, mondhatjuk, tápláló izt ad, mely is a közönséges kútviznél és a mesterségesen készült szódavíznel is teljesen hiányzik. Innen magyarázható meg, hogy Mat-

dollárba került, hat millió kilogramm aczél, egy millió kilogramm vas és három millió köb-láb fa kellett hozzá.

A földtekének majdnem valamennyi népei versenyre keltek itt egymással. Egy aczéből készült emelőgépen juthatni az óriási épület tetéjére, honnan az egész kiállítás ezérfele csarnokai, kioszkjai s egyéb épületei mind láthatók s apró játékszereknek tűnnek fel.

A fehér város hivatalos építményei majdnem kizárólag a renaissance modorában készítvék. Ilyenek a többek közt a műcsarnok, a nók csarnoka, az igazgatóság palotája, a bányászati, földmívelési és gép-csarnokok. A halászi kiállítás egy spanyol román modorú épületben van elhelyezve, melyeknek oszlopait és erkélyeit kőből faragott halak, rákok és egyéb tengeri állatok díszítik. Valamennyi hivatalos épület külseje egy gipsz, ezement és lencsyalakból készült tűzmentes sárgás színű vakolattal van bevonva. Nagyobb területek szelén álló épületek szép kivitelű szobrászati díszítésekkel vannak ellátva.

A különféle szobrászati díszítmények közt igen kedvesen hat a nézőre az érdekes vízmedence, mely Illinois állam főépülete előtt áll. E vízmedencét csepegőkő-hasábokat utánzó sziklakeret övezi, mely helyenként át van törve s az áttöréseken bujdosít játszó gyermekalakok kergetik egymást, mindenik kedvesnél kedvesebb festői helyzetben jelenvén meg egy-egy ilyen nyilvános vagy kívül, vagy belül. Ezt az élmes vízmedencét érdekes és élethű szoborműveivel lapunk két kis képen mutatja be, melyek két ellenkező oldaláról tüntetik föl a sziklakeretet.

Dr. REINER ZSIGMOND

1848—49-ki honvéd főorvos († 1893.)

Évről-évre fogynak szabadságharcunk kiváló alakjai. E diesóséges multból maholnap alig marad egy-egy hirmondó. S mi szomorodott szívvel tekintünk minden lehulló csillag után. De hazafias kegyeletünk virraszt emléküket fölött.

Budapestben ez év elején hunyt el dr. Reiner Zsigmond, a kinek egyszerű nevét e cikkünk homlokára írjuk. Bár a neve nem magyaros hangzása, de magyar volt szívében és lélekben s e mellett maga a megtestesült jószívűség, a ki egy hosszú életen át áldásos tevékenységet fejtett ki.

Reiner szegedi ember volt s mint gyakorló orvost ott találta őt a szabadságharc. Az első riadóra belépett a magyar hadseregbe mint honvéd főorvos. Ugyanezt tette bátyja, a ki szintén honvéd főorvos lett és öcsese, a ki a papi reverendát cserélte fel honvéd ruhával és századosi rangig vitte.

A szabadságharc alatt Reiner a legodább tevékenységet fejtette ki a sebesültek ápolása körül. Eleinte a szegedi honvéd-kórházban működött, majd Perczel hadtestével csatából csatába ment s csapatját a legveszélyesebb helyzetben sem hagyta el. A legnagyobb tűzben is híven kötözte és ápolta sebesülteit.

A dévai fegyverletétel után Reinert fedezet alatt a gyulafehérvári várba vitték, a hol azonban csak egy napig volt fogva. A várparancsnok megtudván, hogy honvéd főorvos van a foglyok közt, Reinert szabad lábra helyezte s meghagyta neki, hogy a várbeli katonai kórházban fekvő 600 sebesült császári katonát gyógyítsa. Reiner azonban csak oly feltétel alatt volt hajlandó erre, hogyha sebesült honvéd bajtársait is gyógyíthatja.

A várparancsnok kénytelen volt engedni és Reiner a legnagyobb önfeláldozással gyógyította, vizsgálta és támogatta sebesült bajtársait. Kötőszerekkel és gyógyszerrel a saját költségén látta el őket s két hónap alatt az Augustus várparancsnok által kiadott elismerő írás szerint 366 a biztos pusztulás elé néző honvéd életét mentette meg.

Az abszolút korszak alatt külföldre utazott és a legnagyobb európai városokban gyarapította ismereteit. Hazatérve 1855-ben Gyula-Fehérvár főorvosává lett, mely állásában megmaradt 1890-ig.

Nemcsak Gyula-Fehérvár, de egész Erdély ismert és becsülte a jószágos orvost, a kinek emberszeretete és áldozatkésztsége határt nem ismert.

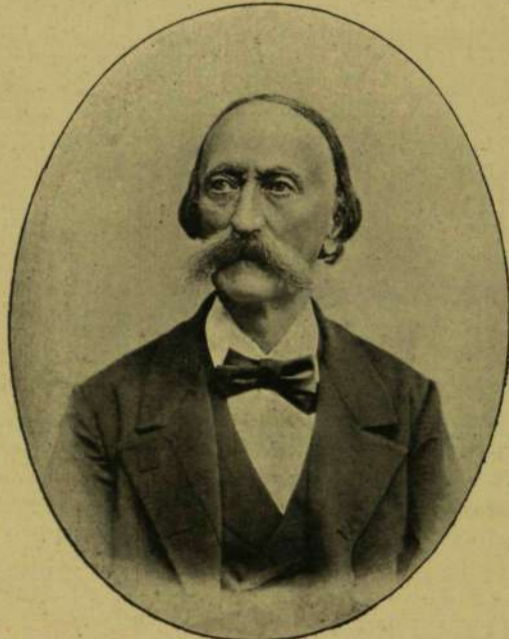
Mint városi főorvos egy ízben a Nagy-Enyed elpusztításáról híres *Arville* Severu-nak életét mentette meg, mikor egy megvadult bika a hasát fölhasította és megmentéséhez alig volt remény.

A hírhedt «bavos király»-at, *Janku Avramet*, a ki egy nép fölött uralkodott, s a ki később örülten, nyomorultán, tilinkójával koldulva járta be az országot, egy ideig gyógykezelté, ruhával és pénzzel látta el, sőt a számandó és szerencsétlen ember részére később gyűjtést is rendezett.

Fogarassy erdélyi püspököt meg egy alkalommal kissé drasztikus módon mentette meg a megfúlástól. Egy diszében a halcsont a püspök torkán akadt s az öreg egyházfejedelem fuldokolni kezdett. A jelenlevők oda voltak. Reiner a vendégek nagy szörnyűködésére néhányszor keményen a püspök tarkójára ütött, mire a szálka kigrogt a garatból. A püspök magához tért, megszorította az orvos kezét és így szólt: — «Köszönöm doktor bácsi (a püspök 13 évvel volt idősebb nála) most jó volt, de máskor nem kérek belőle.»

Reiner a gyulafehérvári társadalmi életben előkelő szerepet játszott. Minden iránt érdeklődött, mindenben részt vett s maga is kitűnő hegedűs levén, a művészeteknek nagy barátja volt. Ezenkívül foglalkozott az irodalommal s igen kérek belőle.

Reiner a gyulafehérvári társadalmi életben előkelő szerepet játszott. Minden iránt érdeklődött, mindenben részt vett s maga is kitűnő hegedűs levén, a művészeteknek nagy barátja volt. Ezenkívül foglalkozott az irodalommal s igen kérek belőle.

Dr. REINER ZSIGMOND.

sok orvosi szakezikket írt. A mellett, hogy a város főorvosa volt, végezte a megyei és a törvényes orvosi teendőket is. Nagylelkűségét mutatja, hogy mikor a város egy időben kórházát zavart anyagi viszonyai miatt nem volt képes fenntartani, Reiner a kórházat 1863-tól 1870-ig, tehát hét teljes éven át a sajátjából látta el.

Három évvel ezelőtt nyugalmába vonult és a fővárosba költözött, hol nyolczvan éves korában csöndesen elhunyt. Özege, három leánya és három fia maradt: *Ignác* igazságügyminiszeri titkár, *Zsigmond* ügyvéd és író, a ki az alsófehérmegyei történelmi és régészeti egyeletet létesítette, s *János* egyetemi magántanár, az egyház-jog kiváló művelője.

Dr. Kovács DÉNES.

MAGYAR ORVOSOK MINT KÖLTŐK.

Orvos-költők már a görögöknél és rómaiaknál voltak. Ilyenek *Empedokles*, *Aemilius Macer* s mások. Az araboknál, kiknek költői fantáziája tudományuk majd minden ágára rányomta jellemző bélyegét, számos orvossal találkozunk, kik mint költők is figyelmet érdemelnek. Ilyen *Abu Salt Ommaja* († 1134), *Ibn el Cattán* († 1162), *Ibn el Saig*, *Imad el Din* (1290) s mások. Ép úgy a középkori zsidóknál, kik között *Usiel Jakab*, *Miguel de Silveira*, *Cardoso Izsák* (Lope de Vega barátja), *Bueno József* és *Efráim*, *Jago de Castro*, stb. tüntek ki, mint orvosok és költők egyaránt.

Az olaszoknál *Cecco di Ascolo* († 1327), *Dante barátja*, *Bellini* s *Redi* (a 17-ik század végén), a

franciáknál *Paré Ambroise*, *Rabelais*, *Miquel*, *Long*, *Giraud*, az angoloknál *Gaddesden*, *Caril*, *Lodge*, *Carpenter*, a németeknél *Cordus Euricius*, *Helius*, *Eobannus*, *Hesse*, *Sachs* v. *Loewenheim*, *Scholz Laurentius*, *Reinhard*, *Volkmann*, stb. stb. orvosok s egyuttal költők voltak.¹

A magyar irodalom sem szegény ily orvos-költőkben. A 16-ik században, midőn a versfaragás úgy szólván a bon-ton-hoz tartozott, számos magyar orvosra akadunk, a ki *Apollónak* is híve volt. Ezek között különösen *Hunyadi Ferencz*, *Báthori István* lengyel király s annak halála után *Báthori Zsigmond* erdélyi fejedelem udvari orvosa és *Zsámboki János* tüntek ki.

Az előbitől fenmaradt számos, latin nyelvű irt epigramma, több alkalmi költemény, mely mind kiváló költői érzékről tesz tanúságot. A nagy-szombati születésű *Zsámboki* (*Sambucus*) «*Emblemata*» című művében (megjelent Antwerpenben 1564-ben, II. Miksának ajánlva, azután még többször: 1566, 1569, 1576, 1578-ban, stb.) korának egyes kiváló férfiai dícsőit sikerült distichonokban, a többek közt *Oláh Miklóst*, *Sbardellatus* (*Dudith*) *Andrást*, *Vencancsot*, *Forgách Ferenczet*, *Báthori Andrást*, *Istvánfyt*, *Bornemissza Pált*, stb. Ezenkívül kiadta a görög *Lukanus*, továbbá *Petronius*, *Plautus* és *Janus Pannonius* (*Cesinge János*) pécsi püspök költői műveit. *Zsámboki*, mint orvos, költő és történész egyaránt díszére válik XVI-ik századbeli irodalmunknak.

Boissard Icones clariss. virosum (Frankfurt 1665) című művében arczképéhez e verseket csatolja:

«Excitat et sanos scriptis Sambucus et aegros
Restituit medica maximus arte manu.»
(Műveivel felültti az ép embert, valamint hogy
Gyógyítja betegit orvosi jó keze is.)

Reusner «Icones virosum illustr.» című művében (Basel 1589) pedig ezt írja *Zsámboki* arczképe alá:

«Caesareus Historicus, Mediens bonus atque Poeta»
(Ulvári történész, költő s jó orvos egyuttal.)

A XVI-ik században még a kalandos életű *Balsarati Vitus János*, *Perényi Gábor* országbíró orvosa, írt több verset.

A XVII-ik században szintén több magyar orvosról van tudomásunk, a ki szakmája mellett versírással is foglalkozott. Ilyen *Carceus Márton*, karezagúszállási születésű orvos, ki *Leydenben* végezte tanulmányait; a löcsei *Cramer Pál*, a ki *Baselben* 1614-ben lett orvostudor; *Komáromi János Péter*, a ki 1692. Sopronban született; *Páriz-Pápai Ferencz*, a híres szótáríró, s annak idején nagyrabecsült «*Pax corporis*» című, 1690-ben megjelent orvosi mű szerzője; vizaknai *Bereczk György* kolozsvári orvos, a ki «*Egynehány Emlékeztető Versek*»-et írt «*Az élet eréről*» s mások.

A XVIII-ik század magyar orvos-költői közül *Szent-Péteri János* losonci születésű orvosról s a kassai származású *Gyöngyössi Pálról* akörök megemlékezni. *Gyöngyössi orosz szolgálatban* állott, eleinte mint tengerészeti orvos, később (1766) mint *Katalin* czárnő udvari orvosa. Meghalt 1770-ben. A *szent-péteri* ir. s. könyvtár számos — különösen a keleti nyelvekre vonatkozó — kéziratát őrzi.² E korból még megemlítem *Wesprémi Istvánt*, a híres debreczeni fizikust, a ki 1752-ben *Bécsben* adta ki e című művét: «*A magyarországi keresztény királyoknak Historiája versekben foglalva*» továbbá *Sós Márton*, ki 1791-ben írt egy «*Magyar Penelope*» című öt felvonásos vígjátékot, s *Szatmári Pál* sárospataki születésű orvost, a ki «*Kisvilág*» című művét, mely halotti versek gyűjteménye, stb. Mindez orvosok alig hagytak nyomot költői irodalmunk történetében. Egyikben-másikban megvolt a költői ér, melyet azonban tovább nem fejlesztett.

E században már több oly orvosról adhatunk számot, a ki mint költők is híresekké váltak.

Toldy Ferencz, kitűnő irodalomtörténészünk tudvalevőleg orvos s a diabetika egyetemi tanára volt, a ki «*Szegények patikája*» (1831)

¹ L. ezekre nézve *Finckenstein R.* «*Dichter und Ärzte*» (Breslau 1864) s *Château A.* «*Le Parnasse médical français*» (Paris 1874) című műveit.

² Kuriozumnak megemlítem, hogy a «*Biographisches Lexikon der hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker*» (Bécs 1855) II. köt. 710. old. *Gyöngyössi* neve «*Gyöngyösi*»-ra van elferdítve s az illető czikk írója (*Stieda* könyvszerző tanár) szerint *Gyöngyössi holland* születésű! Német alapság!

«*Orvosi szókönyv*»-e (1833) mellett a versírást terén is tett sikeres próbákat. *Hugo* (*Bernstein Károly*), ez elzüllött tehetség szintén orvos volt s a lengyel forradalom alkalmával mint ilyen működött is. Működése a költői irodalom terén sokkal ismeretesebb, semhogy szükséges lenne erről itt külön megemlékezni. «*Brutus* és *Lukreczia*» és «*Báró és bankár*» című színművei mutatják, hogy *Hugo* igazi tehetség volt, a kinek azonban kőborlási vágya s reményeinek megíhúsulása szegte szárnyát. Költői szépségekben gazdag versek írja *Bakody Tivadár*, a kinek «*Traumbilder*» című versgyűjteményéből a «*Vasárnapi Ujság*» egyik 1891 evi száma között sikerült fordításu mutatványt.

Hogy *Ágai Adolf* tárczaírónk és a «*Borszem Jankó*» szerkesztője, szintén «*Dr. universae medicinae*» ismeretes, nemkülönben *Hamary Daniél* is, a ki *nemesak «Orvosi Vénytan»-t* (1852) hanem szatírákat és epigrammákat is írt. («*Tűskés dalok*» *Győr* 1863).

Dr. Barna Ignác (szül. 1822) a fogorvosi technikához ép oly jól ért, mint a latin remekírókból való fordítás művészetéhez. A magyar orvosi irodalom történetében ép úgy van helye «*Fogászat*»-ának (1871), mint a költői irodalom történetében *Horatius* ódái, *Juvenális* és *Pereius* szatíráinak, *Virgilius Aeneise* általa eszközölt jeles fordításának.

Orvos egyuttal *Almási Balogh Tihamér*, a kedvelt vigjáték-író. *Vajda Péter* költőnkrol is följegyezték, hogy orvos lett volna, ha medikus korában le tudta volna fizetni a szigorlat díját.

E sorozat, melyet itt fölemlítettünk, kétségkívül még nem teljes, és kipótlásra vár.

Schwarz Ignác.

A SPANYOL GYERMEK-KIRÁLY.

Spanyolországban féltő aggodalmak veszik körül a kis királyt, *XIII. Alfonzot*, a ki gyöngye és beteges gyermek. Az aggodalmak már sokszor felüljultak, legutóbb akkor, midőn mert a gyermek-király megkapta a vörhenyt. Most újra betegségről jött hír. Gyöngye szervezetét atyjától, *XII. Alfonz királytól* örökölte, a ki mellbetegségben halt el, és attól tartanak, hogy e betegség csírája él a gyermekben is.

Mikor atyja meghalt, a gyermek még anyja szíve alatt pihent. *Mária Krisztina* királyné a legnagyobb lelki fájdalmakat és aggodalmakat élte akkor. A királyné az örökös hazájában a *Bourbonok* trónját csak néhány évvel azelőtt állították újra vissza és *XII. Alfonz király* korai halálával ismét veszedelem fenyegette a spanyol monarchiát. Már arról volt szó, hogy a trónkövetelő *Don Karlos* fia és az aszturiai hercegnő (*XII. Alfonz* és *Krisztina* legidősebb leánya) házasságra lépjenek, ha az utóbbi felnő és így tartás fent a *Bourbonok* trónját, kikéülvén a család két ága. A házasság *Krisztina* királyné vitte volna a regnenséget. De időközben *Krisztina* királynének fia született, s *XIII. Alfonz* név alatt *Spanyolország* új törvényes királya lett. *Gyermekkorában* anyja kormányoz, mint regnenső, s a belvíválgásoktól annyit zaklatott spanyol földön az ő gyöngye karjai eddig meg tudták óvni a rendet.

XIII. Alfonz atyja halála után öt hónap múlva született, 1886 május 17-én. Négy éves korában már súlyos betegséget állt ki, s a monarchia híveit nagy aggodalom fogta el.

A gyermek-király máskülönben vidám és éber természetű, s tudatában van méltóságának; gyakran követelő is. Nem egyszer kívánta, hogy megbüntessék azokat, kik neki nem köszönnék vagy nem tiszteleznek. Mindenkitől, még a miniszterektől is tábornokoktól is megvárja, hogy bökölva közeledjenek felé, de ezzel vége is van a hivatalos komolyságnak s a kis király ép oly gyakran követ el gyermekek csínyeket, mint egyéb gyermek; így egy kihallgatás alkalmával a kínai követ lefogó czopfját rángatta meg. Lovagolni már kezd, de rendszeren csak kocsiban viszik ki.

Rendkívül gondosan őrködnek fölőtte, mert halála egy zavart idézne elő *Spanyolországban*, s a monarchikus elvekre úgy, lehet, végzetes csapás volna. Épen e nagy gondoskodás okozza, hogy oly sokszor terjednek el hírek a gyermek-király betegségről. Csak pár napja, hogy *Mad-*

ridban ismét beszéltek *XIII. Alfonz* megbetegedéséről, holott, — mint hivatalosan jelentik, — a kis spanyol király most egészséges.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

«*Felleges ég.*» *Költevények*. Irta *Giczei Diószeghy Mór*. *Zilah* 1893. Az egész kötet olyan, mint egy bánatos sohajtás, tele megtört reménnyel, csalódással, elégedetlenséggel. *Diószeghy Mór* az életet sötétnek látja, de nem abban a fantasztikus ködben, melyet egy lord *Byron* komor képelete borít a világra, hanem a maga hétköznapi nyomorúságában. Nem eszményit, a sürke valót nem vonja be a képzet aranyfűstjével. Vége minden reményének, — mondja egyik költeményében, — álmai nincsenek, még néhány lépés, és elpusztul, mint a túlságigzott állat, mely a rögs útfelel kidől. Költészetét ily sötétte, mondhatni sivarra az anyagi gondokkal való küzdelem teszi; csupán a családi tűzhely enyhé melegén talál egy kis örömet, vigasztalást, s bár családias költeményeiben is sok a szomorúság, levertség, ezek hatása általában kiengesztelő. Csodálatos, hogy a természet keblén élő ember költésze-

XIII. ALFONZÓ SPANYOL KIRÁLY.

tében, a természet mondhatni semmi nyomot sem hagy, holott alig van költői kedély, a kit ez meg ne illelt. Pedig *Diószeghy Mór* lelke tartalmas, komoly lélek s a sivar peszimizmus dacára, mely költészetét jellemzi, számbavehető költő válnék belőle, ha a külső forma fölött jobban uralkodnék. Nagy fogatkozása, hogy verseiben a tartalom és az alak között nincs meg a szükséges összhang s bár nem kevés műgond és öntudatosság látszik versein, azok többnyire döcögősek, rythmustalanok. *Rimeit* gyakran igen gyengék. *Diószeghy Mór* többnyire tiszta lyrai verseket gyűjt kötetében, de egy pár balladafélébe is megpróbálta erejét. «*Suba Andrást*» azonban, melyet balladának nevez, éltéképnek is alig válik be. Inkább mondható balladának: «*Az utolsó perczben*», «*Tóth Juliska*», «*Bomlott Mária*» és «*Liliom Máli*». A két első egymásnak pár darabja, «*Az utolsó perczben*» szebb és igazabb, s mondhatni az egyedül sikerült a ballada-félék közt. Az apai házból kiűzött lány, a mind a tóba akarja ölni szegényét: de a kit a karján nyugod piczi lélek visszafordít az életbe, szépen, finoman, alig igazsággal van megfestve. A kötet ára füzve 1 frt. Aljzon itt belőle mutatványul a következő költemény:

Alkonyodik...

Alkonyodik — lejár az élet,
Csak egy lépés a temető.

A nap leszáll, aztán sötét lesz,
A percz közelg, sietve jó.
Miert félnek attól a percztől?
Egy hosszú soháj az egész.
Annak, ki vérzik anny seből,
Nem lesz az a percz oly nehéz.

Egy soháj — aztán oda minden!
Épen azért nem félek én?
Ugyan, mi is marasztalna itten?
Egy sereg széthullott remény.
Vágyom már abba a világba,
Hol oly csodás élet folyik;
Hol a szívnek nincs csalódása,
Csak egyet mindig álmodik.

Heves vármegye története, írta *Szederkényi Nándor*, *Eger város országgyűlési képviselője*. Kiadja *Heves megye közönsége*. *Negyedik* kötet, melyely e nagy terjedelmű monografia be is van fejezve. *Szederkényi* évek hosszú során dolgozott e művön, s összegyűjtötte nemcsak a hadi és politikai eseményekre, hanem a művelődésre, a gazdasági életre vonatkozó adatokat is. A befejező kötet *Eger vára* visszavételéről (1687) a legújabb korig, 1867-ig adja elő az eseményeket, s végül megismerteti egy külön részben a megye gazdasági, népességi és közművelődési mai állapotát. Kétszáz év mozgalmak képét állítja elénk a kötet. *Mikor Egervár* visszafoglalásával *Heves megyében* megszűnt a török uralom, s az elpusztult területeken az újjáalkotásnak és településnek nagy műve indult meg, mely politikai igazlakkal is kellett küzdeni, s az alkotmány ellen folytatott kormányzásból támadt elkeseredés elkezdte a talajt a Rákóczi szabadságharcához, melyhez *Heves megye* lelkesedéssel csatlakozott. Majd a *Károly királytól József császár* haláláig tartó korszakot (ismét alkotmány-küzdelmek ideje) adja elő részletesen a szerző, aztán az 1867-ig terjedő időszak következik külön részben, a megyei étellel együtt. Végül tárgyi- és névmutató áll az olvasó rendelkezésére. *Heves megye* történelme a magyarság küzdelmeinek is története, s ily részletesen megismerve, nagyban emeli történeti tudásunkat és elősegíti történetbuváraink téjékozódását. A munka utolsó kötete 507 nagy oldalnyi könyvet tesz ki, az egri érseki lyeum nyomdája állította ki s ára 3 frt. **Révész Bálint** hátrahagyott irodalmi műveiből ismét egy újabb kötet jelent meg *Debreczenben*. A tisztántali ref. egyházkerület nagynevű püspökének *Unnapi és északi egyházi beszédek* foglalja magában ez a negyedik kötet, összesen harminczat, az adventtől virágvasárnapig eső ünnepekre, alkalmasságokra. Mint az előbbi köteteket, ezt is *Csikó Lajos* ref. theologiai akadémia tanár rendezte sajtó alá, s ugyanő is adta ki. Ára 2 frt 25 kr. Még két kötet van hátra. A kik az előbbi kötetet megrendelték, az új kötetet, valamint a még megjelenendő köteteket egyenkint 2 frtért kaphatják meg.

A Pallas nagy lexikonának folytatás kiadásából a 35 és 36-ik füzetek kerültek ki sajtó alá, a *Bellér — Bizánczi művészet* című közlemények közé eső betűsoros tartalommal. A szövegekötő rajzokon kívül a bogárfajók növények színnyomatú képe, a bolygók pályájának, továbbá *Borsod* és *Biharmegye* térképei vannak mellékelve. Egy füzet ára 30 kr.

A népszínházról. A népszínház előadásait f. hó 16-ikán kezdik meg, a «*Próba-házassággal*», melyben *Küry Klára* lép fel először.

A népszínházi bizottság *márczius 15-ét* tárgyzó alkalmi színműre hirdettet ismételt pályázatot. A pályázaton másodikban két oly művet találtak a bírálók, melyek fölőtte állanak ugyan a többieknek, de azért a díjat mégsem érdemelték meg. A bizottság új pályázatra hívta föl a két darab szerzőt, melynek határideje e hó 15-én jár le. A pályázatból azonban aligha lesz valami, mert az egyik darab szerzője, *Thury Zoltán*, a népszínház bizottságának elnökéhez írt levelében kijelentette, hogy visszalép s nem vesz részt a pályázatban. A népszínház ének-karába a fölvételi próba szeptember 4-ikén, délután 3 órakor lesz a színpadon. A jelentkezőknek megfelelő hanggal és alakkal kell birniok; nők 25, férfiak 30 éves kornig pályázhatnak.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyarországi Kárpát-egyesület e hó 6-án tartotta évi közgyűlést (már a huszadikat) *Tátra-Füreden*. Tagok nagy számmal jelentek meg.

Gr. Miklósi elnök felolvasta az egyesület vendökének *Károly Lajos főhercegnék* táviratát, melyben köszönetet mond az egyesületnek hatvanadik születésnapja alkalmából küldött ádvözölő táviratát. Majd felolvasta *gróf Csáky Albinnak* levelét, a melyben megköszöni az egyesület dísztagjává választását.

Az elnöki jelentés kimerítő képet nyújt az egyesület 1892. évi sokirányú működéséről. Az egyesület bevétele volt: központ 6397 frt 50 kr., osztályoké 6214 frt 80 kr., összesen 12,612 frt 30 kr.; kiadás: összesen 10,516 frt 47 kr. Alapítványainak összege 8348 frt 85 kr. Az egyesületi múzeum bevétele 770 frt 91 kr., kiadása 470 frt 44 kr.; az egész múzeum jelenleg 32,000 frtnyi értéket képvisel, 15,102 tárgyval. Az egyesület sok gondot fordított utak építésére, jelzésekre és turista-kunyhók jókarban tartására. Az évkönyv 2600 magyar és 1600 német példányban jelent meg. Elhatározták, hogy a Zoltán trónörökösénél a charlottenlundi kastélyban s később a királyi párnál a bernstorffi kastélyban, hova vacsorára volt meghíva. Másnap Thorwaldsen múzeumát s a rozenborgi kastély gyujteményeit tekintette meg. Ebédre a királyi párhoz volt meghíva. A főhercegnő szerdán Spaaba utazott, hol édes anyja, a belga király is időzik.

Hegedűs Sándor hírlapírói jubileuma. A «Nemzet» e hó 6-iki számban «Procezsszus» címmel és (r) jegy alatt megjelent vezércikre egy nagyon tévén férfi hírlapírói 25-éves működésének jubiláris cikke volt, s a szerkesztőség tagjai és a hírlapok közül is többen cikkekből gratuláltak Hegedűs Sándornak, ki 25 évvel ezelőtt Jókai «Hon» című napilapjánál kezdte hírlapírói pályáját. Ez a harmadfél évtizedre terjedő szakadatlan publicisztikai működés egy olyan életművet képvisel, amelyre Hegedűs Sándor maga megelégedéssel, a hírlapirodalom pedig, mely Hegedűs Sándort legértékesebb és legtekintélyesebb tagjai közé számítja, büszkeséggel tekinthet vissza. Mert Hegedűs Sándor ezt a negyedszázados hírlapírói pályát folytonos és lelkiismeretes munkában töltötte el, s rendkívül szorgalma és képessége gyorsan megszerzett számára a képviselői mandátumot, a képviselőházban a tisztelget és tekintélyt, s mint péntégyi szakember a különböző pénzintézetek és nagy vállalatok figyelmét is magára hirta, úgy, hogy örmest választották az igazgatóság tagjai közé, s jelenleg — több elsőrendű pénzintézetet kivül — elnöke a Ganz-féle nagy részvénytársulatnak is. Mint nemzetgazdasági író pedig az Akadémia választotta tagjai közé. A munkásság fényes sikere ez a huszonöt év, s a tehetségnek megérdemelt jutalma az a sok elismerés, mely Hegedűsnek osztályrészül jutott. Érdekes fölmélni azt is hogy Hegedűsnek 25 év alatt a «Hon»-ban és «Nemzet»-ben megjelent vezércikkei az e hó 6-iki jubiláris cikke 4796 cikkeket tesznek ki. Minden hét-hat négy cikket kellett írnia. Hegedűs Sándor közéleti tevékenységét volt alkalmon részletesen is ismertetni a Vasárnapi Ujság 1890. évi 48-ik számában, a mikor arcképe is közölték.

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

A jászói praelátus beiktatása. Benedek Ferenczet, a premontrai rend jászói prépostját, aug. 8-án nagy pompával igttatták be székhelyén, Jászóváron. Az ünnepi misét maga Benedek mondta, s a beiktatást Kunz Adolf csornai prépost végezte. Offeratorium Kunz prépost felolvasta a királyi ünnepélyes diplomáját és Bubics kassai püspöknek a felmentelés megtörténéről szóló levélet, aztán bevezette Benedeket összes jogaiba. Erre Kunz hatóságos beszédet mondott, mire Benedek felelt. Misa után a tisztelgések következtek. Tisztelettek: Péchy főispán a vámege nevében, Kassa polgármestere Münster Bernát kir. táblai tanácselnök, Paxy altábornagy. Egy óraker banket volt 120 terítéssel.

Az iskolából kitiltottak vizsgálja. A közoktatásügyi miniszter gondoskodott azokról a diákokról, a kiket valamely súlyosabb vétésé miatt az iskolából ki kellett zárni. Kimondotta a miniszter, hogy magánvizsgálatot tehetnek a kitiltott diákok, mert a kitiltás következménye csupán az lehet, hogy nyilvános előadásokat nem látogathat a kitiltott, de semmi esetre sem az, hogy előtte a tanulás lehetősége is elzárassék. Ugyanez rendelésben egy másik elvi jelentőségű határozat is van. E szerint a teljeseen ki nem fejtett polgári iskoláknál is lehet a felsőbb osztályokról magánvizsgálatot tenni, ha az iskola minden szakágára el van látva tanárral.

MI UJSÁG?

A budavári Mátyás-templomban e hó 15-ikén, Boldogasszony ünnepén tartják az első istentiszteletet. A templom régi neve is: Nagy Boldogasszony temploma. Ezúttal csak az oltárokat áldják meg, mert a templom felszerelése még nincs befejezve, a szentelés a millennium idejére marad. Tizenhatszáz éve imár, hogy a templom építését megkezdték, s azóta Budaváron az istentiszteletet a helyország templomban tartották. A budavári főplébánia e hó 13-ikán, vasárnap válik meg ideiglenes otthonától, melyet most szintén kijavítanak. Az oltárszentelés e hó 15-ikén délelőtt fél 10 órakor kezdődik s a szertartást Cselka Nándor budapesti érseki vikárius végzi. Vasváry Kólos hercegprímás 10 órakor érkezé kisérétével a templom bejáratához, a hol a papsg fogadja. Erre Bogisich Mihály prépost, a templom plébános mond ünnepi szónoklatot. A szentbeszéd után a hercegprímás pontifikál a nagymiséen. — Zichy Mihály, a czár udvari festője, nagyon szép vizslatokat küldött Pétervárról a templom számára. A mely kompozíciójú képek tárgya Szent Imre herceg legendájából van merítve. A képeket Zichy, mivel freskóban megfesteni nincs ideje, fira fogja festeni Pétervárott s úgy küldi el haza. A nagybecsű képek a Zichy-kápolna ékességei lesznek, mely kápolnának építési költségeit a Zichy-család fedezi.

Erzsébet királyné is több értékes ajándékot adott a templomnak, melyeket a Joretói kápolnában helyeznek el. Legértékesebbek ezek közt a királyné menyasszonyi koszorúja, mely egy Mária-kép körül van alkalmazva. A Joretói kápolnában ezen kívül is egész sereg kegyeltes emléktárgy van. Így a többek közt a II. Ulászló által adományozott szobor is egy

egyetlen fatörzsből faragott szercsen Mária, melyet Kollonics bíbornok adott 1690-ben.

Stefánia özvegy trónörökösné utazása. Stefánia özvegy trónörökösné több hétre terjedő éjszakai utazása után visszatérőben e hó 7-én Kopenhágába érkezett s báró Trauttenberg magyar osztrák követnél volt dejeuner-én. Délután három órakor Lujza hercegnő és Vilmos herceg s egy órával később a dán király és a királyné látogatták meg a vendéglőben. Délután a főhercegnő látogatást tett Lujza trónörökösénél a charlottenlundi kastélyban s később a királyi párnál a bernstorffi kastélyban, hova vacsorára volt meghíva. Másnap Thorwaldsen múzeumát s a rozenborgi kastély gyujteményeit tekintette meg. Ebédre a királyi párhoz volt meghíva. A főhercegnő szerdán Spaaba utazott, hol édes anyja, a belga király is időzik.

A dobsinai jégbarlang. Hazánk egyik legnagyobb természeti ritkasága, a dobsinai barlang, úgy látszik csakugyan nagy változások élé néz, hogy minél többen és könnyebben folkereshessék. E hó 6-ikán a környékbeli érdekeltek értekezletet tartottak a barlang és gömlelvölgyi vasut kiépítéséről és a jégbarlangot is. Ennek környékén klimatikus és kiránduló helyet építenének — valószínűleg a részvénytársulat. Rohonczy Gedeon és Kubinyi Géza országos képviselőket emlegetik, mint a kik külön-külön alkudoznak a barlang megvásárlására, az előbbi hírszerint 100,000 frtot ígért érte. Dobsina városának Kubinyi pedig arra az esetre, ha a vasut kiépül, 200,000 frtot.

Szerencsétlenül járt hegymászó. Seiler András, egy előkelő svájci család sarja, e hó 7-én a Wallisi kantonban fekvő Zermath mellett a Matterhorn-ról vezetőjével együtt lezuhan és szörnyet halt. Ez a csúcs, melyet Mont-Cervin-nek vagy Monte-Silv-ónak is szoktak nevezni, egy óriási szikla-obeliszk, mely 4482 méter magasra nyúlik fel. Egyike a legnehézebben megmászható csúcsoknak. Tetején van az európai legnagyobb menedékház. A hegyorom felében az olasz, felében a francia határon fekszik. — Seiler az olasz részből akarta megmászni Macugnaga felől. A legfrissebb alpesi vezető: Bimer kővezető, s az is lezuhan vele együtt. Hóvíhar érte őket utól az orom egyik legveszélyesebb helyén s az okozta vesztöket. A Matterhorn-hoz különben már fűződik néhány turista-tragédia. 1865-ben négy angol bukott el róla vezetőikkel együtt, 1877-ben pedig egy berlini s egy bécsi nő, 1879-ben egy angol, vezetőjével, a kiket hóvíhar döntött le egy szakadékból s ott fagytak meg. A fiatal Seiler is áldozatul esett annak a turista-dicsőségnek, melylyel a Matterhorn megmászása jár.

Kirándulások az alduai zuhataghoz és a Vaskapuzhoz. Az alduai felelet regényes vidék meglátogatásának megkönnyítő-céljából a magyar királyi államvasutak igazgatósága összes állomásain a Zimony — Belgrádön és Bázsiáson át Orsovára vagy pedig vissza szóló útra érvényes kombinált menetjegyeket adott ki, a melyeknek árba, a vasúti vonalra az olcsó zónamenetdíjakat és a vízi vonalra, Belgrád és Orsova között: az I. osztályban 3 frt, a II-ben 2 frt, a III-ban 1 frt és Bázsiás és Orsova között: az I-ben 2 frt a II-ban 1 frt és a III-ban 50 krnyi nagyon mérsékelt hajódíjakat számítják fel. — Ezen kombinált menetjegyek azonban csak a m. kr. államvasutak hajóinak használatára jogosítanak, melyek Belgrád és Orsova között egy lefelé mint felfelé hetenkint négyszer közlekednek és pedig lefelé: minden vasárnap, kedden, csütörtökön és szombaton, felfelé: minden vasárnap, hétfőn, szerdán és pénteken. Ezenkívül Orsováról és a Korona-kápolnától minden vasárnap délután külön kirándulási hajó indul Ada-Kaleh sziget érintésével a Vaskapuzhoz és minden csütörtökön a természeti szépségekben gazdag Kazán-szorosba, mely kirándulási hajókatok Herkules-fürdővel, illetőleg Herkules-fürdőig közlekedő külön helyi vonatokkal állanak csatlakozásban. Ezen külön hajómenetekhez a jegyek Orsováról ill. a Korona-kápolnától a Vaskapuzhoz és vissza személyenkint 30 kr-ba és a Kazán-szorosba vissza 60 kr-ba kerülnek: a herkules-fürdő külön vonalnál pedig a rendes zónajegyek váltandók.

Halálozások. Gróf VAY DÁNIEL elhunyt e hó 5-ikén, Debreczenben, a hol az érdekes életút ember csendes visszavonultságban töltötte agg éveit. Benső barátja volt az elhunyt gr. Teleki Sándornak, mind ketten rajongtak a művészetekért és irodalomért. A halál váratlanul lepte meg, egy órával előbb még sétált, jókedvűen beszélgetett. Egyszerű kis szobájában csak gazdaságosny volt halálos ágyánál. Előlkének első fele csupa mozgalmasság volt. 1820-ban szüle-

tett, s a dűsgazdag gr. Vay Ábrahámnak volt fia. Szelleme korán fejlődött, s hamar a közpályára lépett. Nőül vette az ország egyik legújjelmezőbb főrangú hölgyét, Sennyői Amália bárónét. A negyvenes évek elején mint Korpona szab. kir. város képviselője jelent meg a pozsonyi országgyűlésen s Kossuth Lajoshoz csatlakozott; az országgyűlésen mint szónok, a «Pesti Hírlap» hasábjain mint publicista tünt fel. A fényesen megindult pályá azonban hirtelen megszakadt. A gróf Párisba utazott. Azt mondják, hogy egy párba miatt hagyta el az országot. Neki is meg kellett volna vinni azzal a felfogadott hajóval, a ki az országgyűlés szabadelvű tagjaiba kötött bele, a kivel aztán b. Wesselyni Miklós számolt le. Jókai «Kárpáthy Zoltán» regényében azt is leírja, hogy az a vasgyúró egy mágnes-íftű szintén párbaiba kényszerített országgyűlési beszéde miatt, de az ifjú edesanyja olyan megható szavakban beszélt a fia szívére, hogy ez nem fogadta el a kihívást. Azt mondják, hogy a regénynek ez az epizódja valóság, s ez az ifjú — Vay Dániel gróf volt. Mikor visszatért Párisból, tapasztalatokban gazdagabb, de egy millióval szegényebb lett. Ezután csendes, de tevékeny életet folytatott. Volt egy időben Szabolcs vármegye főispánja is. Sokat írt és olvasott; 1888-ban jelent meg nagy történeti műve «Magyarország története». Sokat dolgozott a debreczeni lapokba is. Vay gróftól özvegyén kívül nagy család gyászolja. Testvérei közül életben vannak Vay Ádám és Mihály gróf. Fivére volt Vay László gróf, József főherceg egykori hadsegéde, úgy szintén József, a híres lovas. Életben van két leánya, az egyik Posztóczy Istvánné, nógárdmegeyei előkelő földbirtokos neje, a másik Jeszenkyné. Fiai Abraham és Dező, az előbbi Boszniaiban kormányhivatalnok.

Balogh Imre nyugalmazott főispán, Budapestben, 66 éves korában, hosszú szenvedés után elhunyt. Hosszú közpályáját főképe a közigazgatás érdekeinek szentelte. Működését é tőren mint a volt jászkon kerület kapitánya kezdte, a hol kiváló erélylyel és sikerrel vezette az adminisztrációt. Majd mint a felföldi kerületnek több országgyűlésen képviselője, a ház és a szakközvetítő üléseiben tartalmas, szakzszerű beszédei állt tünd fel s így vette át 1883-ban Jász-Nagykun-Szolnokmegye főispánágát s vitte azt addig, míg betegsége miatt ez állásáról lemondani kényyszerült. Nagy tevékenységet fejtett meg ki mint a dunamelleki ev. ref. egyházkerület tanácsbírája, konventi tagja s végül, mint Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye bizottságának is buzgó tagja. Egyetlen leányát Szivák Imre dr. budapesti ügyvéd, volt orsz. képviselő bírja nőül. Holttették Szabad-szállásra vitték, s ott temették el e hó 8-ikán nagy részvétel mellett. A gyönyörű koszorúkkal födött ravatalt a gyászoló család tagjai állították körül; az elhunyt testvére, Balogh Erzsébet, vevé, Szivák Imre s ennek neje és gyermekei, Helle János főorvos özvegye, az elhunyt sógornéja s ennek gyermekei és unokái. Pest vármegye részéről ott voltak: Föld-váry Mihály alispán, Beniczky Lajos t. főjegyző, Szondy Dénes, Szilassy Elek főszolgabírók, Helle János, Geréb Imre szolgabírók, Bakó Béla számvető, sat. Jász-Nagykún-Szolnokmegye részéről Hajdu Sándor alispán és többen. A háznál Tóth Gábor ref. lelkész mondott imát s a gyásznének elhangzása után Földváry Mihály alispán meleg szavakban vett búcsut az elköszönt jó barátától s a lelkes, ügybuzgó megyebizottsági tagtól, áldást mondva az elhunyt emlékezetére. Ezután a reformátusok nagy templomában, a mely szűfőség meg-telt, Bakস্য Sándor főesperes lendületes szónoklatban méltatta a kiváló férfi érdemeit.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: gróf BATHYÁNY ARTUR, kamarás, Vasmege örökös főispánja, életének 80-dik évében Rakácsban. Temetése Bathyányfalván ment végbe, az egész környék és a messze földről összesereglett főurak jelenlétében. — HOLLÁN GUSZTÁV, nyug. cs. és kir. huszárkapitány, 80-dik évében Szombathelyen. Az elhunytban Hollán Ernő altábornagy, főrendiházi tag testvérbátyját gyászolja. — ID. PORUBSZKY Károly okleveles mérnök, életének 80-ik évében, Rozsnyón. — CSIKSZENTSIMONI ENDES GÁBOR, nagybirtokos, nyug. ítélő táblai bíró, a III. oszt. vakorona-rend lovagja, 59 éves korában, Csikszent-Simonban. — SOMOGYI GYULA, mocsai plébános, Horvát-Kislán, 45 éves. — NEMETH LÁSZLÓ, 1848-ban országgyűlési képviselő, majd pedig kormánybiztos, a ki mint ilyen vezette Háromszék védelmét, a miért hosszú fogságot szenvedett, Hunyadmegyét is sokáig szolgálta, 78 éves korában, Déván. — CSODORICZY ALAJOS, állami tanítóképző-intézeti tanár, 52 éves, Félegyházán. — PADRIS EMIL, községi jegyző a borsodmegyei Görömbölyön, 37 éves. — BATER GRÖNY, báki plébános, Sopronmegye egyik derék papja, 55 éves. — ALLAGA IMRE, Baja város nyug. főjegyzője, 1848-ban képviselő és kormánybiztos, a miért halálra ítélték, 1861-ban ismét képviselő, Baján. — DR. NEUPAUER GUSZTÁV, a budapesti egyetemi természeti klinika tanársegéde, kiváló szakember, 30 éves, Budapestben. — ID. PAPP MÁRTON, földbirtokos, 48/49-diki honvédőhadnagy, Erzsébetvárosban, 73 éves. — BOKROS ISTVÁN, m. kir. táblai segédhivatali iroda-igazgató,

52-dik évében, Marosvásárhelytől. — Ifj. SIMA FERENCZ, Sima Ferencz orsz. képviselő fia, 17-ik évében, Szentesen. — LÁSZLÓ MIKLÓS, Temesvár egyik legnépszerűbb alakja, 1848/49-diki hon-védőtiszt, 64 éves.

KOVÁCS SEBASTYÁN GYULÁNE, sz. Kacsókovics Jolán, Somogy megye volt tanfelügyelőjének neje, 41 éves, Kaposmérőn. — PROCHASKA JÓZSEF, szül. Wanka Matild, az államvasutak miskolczi műhelye főnökének neje, a tátrai barlangligeti fűrűdhelyen. — GÁBOS DÉNES, szül. Kovács Ilonka, Újszékelyen, 23 éves. — ÖZV. CSÉGÉNYI JÁNOS, szül. Polchy Terézia, 53 éves, a beregmegeyi Macsolán. — BITTÓ LIPÓTNE, életének 45 évében, Csallóköz-Sárosán. Az elhunytban Sághy Gyula orsz. képviselő, egyetemi tanár, testvérét gyászolja. — ÖZV. KELEMEN ÁKOSNE, szül. Kelemen Ilonka, 30-ik évében, Pécsen. — ZÍPNER HENRIK, szül. Steiner Mária, budapesti könyv- és zeneműkereskedő neje, 38 éves. — ÖZV. MÜLLER JÁNOSNE, szül. Lippich Franciska, 62 éves, Török-Szentmiklóson. — GALL ROZA, volt állami tanító, 31 éves korában, hosszas szenvedés után, Újpesten. — FORIS MÁTYÁSNE, szül. Anton Katalin, 58-dik évében, Lovrinban.

Szerkesztői mondanivalók.

Emlékezés. Az nem halál. Szellem kéztől. Van érzeke a költői forma iránt, s hangulatot is tud önteni verseibe; kár azonban, hogy nagyon mesterkéltlen ír s pazaron bánik a szóvirágokkal. A gondolatmenet sem mindig helyes, pl. a második képményben mennyi helyesebb s a fokozatosság szempontjából is megfelelő volna, ha először a pusztai magányt említené, aztán a zárdat, melybe élve temetkeznek s utoljára a valódi sírt, a virágos hang alatt.

Miért ne dallanék. Szépén kezdte, dallamos forma dazára nem elégít ki; kissé tires s azonkívül a második versszak zavaros. A dalban égi hang szól — mondja e versszak — s fény tör fel alantól, mely sugarakat szór szét. Bajos ezt a képet elképzelni.

Elszállt reményem. Alig van halvány fogalma a versírásról. Kár minden percért, melyet ezzel tölt el.

Születő dal. Kicsiny madárka. Eszleg közölni fogjuk.

Nem küszöbötök: Korai szerelem. Elment az én kedvesem. Kedves élményeimből. Bozótall benőtt. Oh de hányszor. Glossa.

ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEINK.

A Vasárnapi Ujság	—	frt 8.—	frt 4.—	frt 2.—
A Világkronikával együtt	• 10.—	• 5.—	• 2.50	
A Vasárnapi Ujság és	• 12.—	• 6.—	• 3.—	
Politikai Ujdonságok				
A Világkronikával együtt	• 14.—	• 7.—	• 3.50	
Osupán a Politikai Ujdonságok	• 5.—	• 2.50	• 1.25	
A Világkronikával együtt	• 7.—	• 3.50	• 1.75	

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. küldendők.

Melyik naplapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a leg-olcsóbb magyar lap az

„EGYETÉRTÉS“

a mely az új évvel immár 27-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja. Hiteles forrásból származó értesüléseinek gyorsasága, alaposága és sokasága, rovatainak változatossága, kitűnősége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az «Egyetértés»-t népszerűvé.

Az országgyűlési tárgyalásokról a legértekezősebb s e mellett tárgyilagos hű tudósítást egyedül az «Egyetértés» közöl.

Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az «Egyetértés» kereskedelmi s tözsedai tudósításainak bőségével s alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő, az iparos s a mezőgazda megta lájja mindazt az «Egyetértés»-ben, a mire szüksége van. Változatosan szerkesztett tárczájában annyi regegyolvasmányt ad, mint egy lap sem. Kéthárom regényt közöl egyszerre úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredeti, részint a külföldi legjelesebb termékekét, jó magyarsággal fordításban kapnak az «Egyetértés» olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fisszen elő az «Egyetértés»-re.

Az «Egyetértés» 1893 január 1-én 27-ik évfolyamába lépett s így egyike a legrégibb napilapoknak.

Felelős szerkesztő: Csávolszky Lajos.

Az «Egyetértés» előfizetési árai:

Egy óra	—	—	—	1 frt 80 kr.
Három óra	—	—	—	5 „ „
Félévre	—	—	—	10 „ „
Egész évre	—	—	—	20 „ „

A szerkesztőség: Szercsen-utca 35. szám.

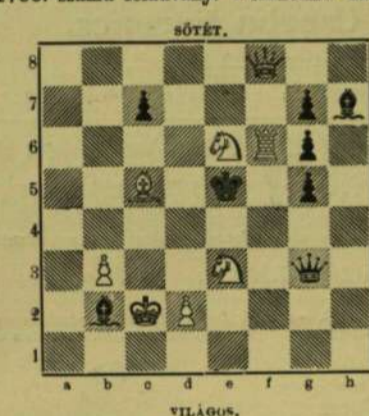
A kiadóhivatal: Dalszínház-utca 1. szám.

BUDAPESTEN.

Mutatványszámot a kiadóhivatal ingyen es bermenet küld.

SAKKJÁTÉK.

1788. számú feladvány. Weinheimer R.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1777. számú feladvány megfejtése.

Teichmann R.-tól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Fg3-e5	... Kc6-e5 (a)	1.	...	Hd3-e5
2. Bc7-e6	... H t. sz.	2.	He2-f4	... t. sz.
3. d2-d4 mat.		3.	Hc3-e4	... b5 mat.

Az 1778. számú feladvány megfejtése.

Gold Samutól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Vg2-b2	... Bb1-b2 (a)	1.	...	Bb1-h1
2. Bb5-h8	... t. sz.	2.	Bh5-h8	... t. sz.
3. Bb8-a8 mat.		3.	V v. B mat.	

Helyesen fejtették meg: Budapestben: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Ung-Tarnóczon: Németh Péter. — Kecskeméten: Balogh Diemes. — Nagy-Kőrösin: Kovács L. (az 1775 és 1776 sz. f. is). — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 31-ik számában közölt képtalány megfejtése: Országos vásár.

Heti naptár, augusztus hó.

Nap	Katholikus és protestáns	Görög-Orosz	Israellita
13 V. A 12 Berchm. J.	A 11 Ipoly	1 C 11 Aug. Sz.	1 Eml.
14 H. Örszéb áld.	Örszéb	2 Istv. v. er. 4	2
15 K. Nagy-Bold.-Assz. N.-Bold.-Assz.	3 Izsász és P. 3		3
16 S. Jácint hv.	Rókus	4 Efezi 7 gy.	4
17 C. Liberat ap.	Liberát	5 Euzszius 5	5
18 P. Ilona császárné Ilona	6 Ur szin.	6	6
19 S. Tuluzi Lajos pk. Sebald	7 Domecz vt.	7 S. Sch.	

Holdvilágzás. ☾ Első negyed 19-én 10 óra 52 pk. d. e.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(I. Egyetem-tér 6. szám.)

Jövő tanévre intelligens családból tanulókat teljes ellátásra és felügyeletre elfogad a főváros egyik országos intézetének ismert nevű tanára. Levélbeli megkeresések a kiadóhivatalba intézendők.

Henneberg G. (es. kir. udv. szállító) selyemgyára Zürichben, privát megrendelőknél közvetlenül szállít: fekete, fehér és színes selyemszöveteket, méterenként 45 krtól 11 frt 65 krig, postabér- és vámmentesen, sima, csokos, kokszakott és mintázottak, damasztot stb. (mintegy 240 különböző minőség és 2000 különböző szín s árnyalatban). Minták postafordulóval küldetnek. Svájczba címzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg raga-tandó. (1)

BUDAPESTI CZÉGEK.

LATZKOVITS A.

(Budapest, Váci-utca 22)

specialis készítője jó szabású férfi-ingeknek dús választék francia és angol férfi-dívat- és finom szövött áru cikkekben.

Fényképezési készülékek és kellekék legnagyobb és leggazdagabb raktára.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Eisenschiml és Wachtl

Budapest, Váci-utca 12.

Gyár: Bécs, Kaiserstrasse 62. sz.

Alapítva 1856-ban.

Többször kitüntetve. — Telefon.

Legolcsóbb ezüst!

A királyi zálogházban nagyobb részletekben vásárolt régi ezüstöt eladók, latonként 1 fnt 5 kr.-tól kezdve folyóbb. Ugyiszint aranyemlék, drágakövek és órák, a legolcsóbb árakon, nálam folyton raktáron vannak.

HEUFFEL,

Koronaherczeg-utca 7, az udvarban balra.

Az 1890: XIV. törvényozikk alapján létesített

MAGYAR IPAR- ÉS KERESKEDELMELMI BANK- RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Budapest, V., nádor-utca 4. sz.

Teljesen befizetett részvénytőke 8,000,000 fnt.

V-VI. ker. főokostály

Podmaniczky u. 2.

(Váci-körút sarkán.)

VI-VII. k. főokostály

Teréz-körút 2.

(Király-utca sarkán.)

TESTORY ÉS FIA

Váci-utca 24. BUDAPEST, Váci-utca 24.

a nagy Kristóf átalakításában.

Alapítva 1805-ben.

Bel- és külföldi műipar, lámpa, díszmű- és

bőrárúk főraktára.

Hoffmann és Schlosser

butorkereskedők, kárpitások és díszítő

BUDAPESTEN,

IV. ker., Hatvani-utca 11. szám, I. emelet,

(a Neruda-féle üzlet melletti palota).

Képes árjegyzékeket ingyen és bérmentve.

BERÉNYI HENRIK

női ruhák készítői terme.

Budapest,

Kristóf-tér 6. sz.,

ezelőtt József-tér 14.

Nádor-utca sarkán.

Hirdetések felvételnek

a „Vasárnapi Ujság“ kiadó-

hivatalában, Budapest, IV. ker.

Egyetem-utca 4. szám alatt.

Toronyórákat

legolcsóbban, legújabb és legjob-

ban készít:

Mayer Károly L.

óragyára,

Budapest, VII., Kazinczy-u. 3.

Képes árjegyzékek bérmentve.

VASÁRNAPI UJSÁG

34. SZÁM. 1893.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 20.

40. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 fnt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre — 6 *

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 fnt félévre — 4 *

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 5.— félévre — 2.50

Külföldi előfizetésekre a postai megfizetéses utalványt is csatolandó.

Kurcz Lipót és Társa

chemigrafiai műintézete,

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 6. szám.

Készít mindennemű nyomtatványhoz szükségelt clichét az egyes esetekben megkívántató legczélsebb és legolcsóbb módszer szerint chemigrafia, phototypia, autotypia, fametszet, fénynyomat, photolithografia, stb.

Videki megrendelések a legpontosabban s aránylag legolcsóbban eszközöztettek

Hollandi

Életbiztosító-Részvény-Társaság

(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente)

Amsterdamban.

A legelőnyösebb feltételek és módok mellett köt biztosításokat

az ember életére.

— 1892 év végéig —

73 millió korona biztosítás köttetett.

Magyarországi vezérképviselőség:

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 20. szám.

Igazgató:
Tolnay Lajos

min. tanácsos, országgy. képviselő.

A vezér-képviselőség mindennemű kérdésre szívesen szolgál felvilágosítással.

Referenciákat ad:

a Magyar Általános Hitelbank.

KÜHNE E.

gazdasági gépgyára Mosonban.

Főraktár: Budapest VI. ker. Váci-körút 21. szám.

Ajánlja általán kedvelt és egyszerű szerkezetű folyton felülmulthatlan és több mint 13,500 példányban elterjedt

HUNGARIA és JUBILEUM-DRILL sorvetőit, egytetemes két és három vasu ekéket.

Laacke-féle kitérő szántó-föld-boronákat, 12 nagyságban.

Laacke-féle kitérő rétboronákat. Rostákat és konkoly-választókat. Szelelő magtár-rostákat. (Különösen figyelemre méltó!) Venzky-féle takarmány-füllesztő. Szecska- és répvágók b. stb.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható:

BURNS RÓBERT

KÖLTEMÉNYEI.

Fordította

LÉVAY JÓZSEF.

KIADJA A KISFALUDY-TÁRSASÁG. A KÖLTŐ ARCKÉPÉVEL.

Ára füzve 3 fnt. — Díszkötésben 3 fnt 60 kr.

GANZ ÉS TÁRSA

VASÖNTŐ- ÉS GÉPGYÁR-RÉSZV.-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Ajánlanak mindennemű vas-, acél- és fémöntvényeket építkezési és gépészeti célokra vizvezető csöveket, szivattyúkat, lecsapoló és öntöző-zsilipet, készülékeket a belvizek leeresztésére. — A helyi viszonyok szerint szerkesztett turbinákat, órlöhengereket kéregöntetű hengerekkel és malomberendezési cikkekkel. — Zsilipeket bármily nagyságban és bármily rendszer szerint. — Alagsöveket, zárkészülékeket, cső- és kapu-zsilipekhez, czölöpverő gépeket, anyagszállító kocsikat. — Álló vagy fekvő gázmotorok egy vagy két hengerrel és mindennemű zúzógépek.

132. sz.

A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOM.

HÚSZ ESZTENDEI szünet után újra megnyílt a budavári Mátyás-templom a hívek előtt. Nagy Boldogasszony ünnepén, augusztus 15-én zendült meg a hála-ének, mely előtt a budapesti érseki helynök megáldotta a templomot a királyi család több tagjának és fényes, nagy közönségnek jelenlétében. Az ország bíboros herceggelmondta az első misét s hálaadó imájában szíveleléssel vett részt az egész gyülekezet.

A ki húsz év óta nem látta a templomot és most megnézi, bizonyára nem ismer rá, olyan óriási változáson ment keresztül. Az újjáépítő művész igazi esodát művelt, a romokból büszke templomot alkotott, mely ott trónol a budai hegyfokon, hirdetés a múlt idők dicsőségét és a jelenkor kegyeletét.

A templom újjáépítése tömérdek pénzszárazatba s még több szellemi és művészi munkába került. Már eddig mintegy másfél milliót nyelt el az újjáalakítási költség s még az épületnek ugyszólyán csak kétharmada kész. Építés alatt van a Mátyás-torony, mely az egésznek koronája lesz s tulajdonképen meg fogja határozni a templom valódi jellegét. A roppant költséget a műemlékek országos alapjából, a bazilika-sorsjegyek jövedelméből és a főváros adományából fedezték. Remélhető, hogy az anyagi támogatás a jövőben is állandó lesz, s az ezredéves ünnep alkalmával megtörténik a templom végleges felszentelése.

A rendkívüli anyagi ál-

dozatot nem is tekintve, hihetetlenül sok munkába került maga a restaurálás.

Szerencsének tarthatjuk, hogy e mű olyan kézbe jutott, mint a milyen Schulek Frigyes tanáré, a ki egész gazdag tudását, művészi ihletét ennek a templomnak szentelte. Fiatalon kezdte meg az építést és ugyszólyán bele öregedett. Mint a középkori dómépítők, rajongó szeretettel csüggött műven, lázasan dolgozott úgy az egész alkotás kitervezésén, mint a részleteken, s húsz esztendő óta nem volt gondolata,

mely ne a Mátyás-templom körül forgott volna. Művét siker koronázta. Vannak Európában impozánsabb, fényesebb egyházak, de olyan nincs egy sem, mely az építészeti formáknak oly nagy gazdagságát tárná fel s olyan fölemelően és harmonikuson hatna, mint a Mátyás-templom.

Ma még a külső hatás nem teljes, de meglepi a nézőt az épületnek finom tagozása és művészi elrendezése. A magas falak a karsu támpillérekkel, az állat-díszítésekkel, a merész emelkedésű nyeregtetők színes cserepeikkel és érzőfőleles tornyaikkal megkapják a szemlélőt. Valóban, mint «a földön megkövült ima» emelkedik a budai vár ormán Mátyás temploma.

A restauráló építésznek feladatát főleg az nehezítette meg rendkívül, hogy a templom nem tiszta stílusban épült. Alapját hat századdal előbb tették le és azóta egyre építettek hozzá, toldozták-foldozták és végre is eredeti alakjából úgy kivetkőztették, hogy hosszas tanulmány kellett az eredeti alapidomok megállapításához. S a hol nem segített maga az ódon műemlék és a hagyomány, ott az építő fantáziája alkotott.

A templom eredetileg három hosszanti hajóból állott, vagyis bazilikális elrendezés szerint épült, azonkívül volt kereszt-hajója is. A középhajó magasabb volt az oldalhajóknál, melyektől két rendben négy-négy zömök pillér választotta el. Az egész csücsüves rendszerben épült. Az Anjou- királyok és Zsigmond korában az oldalhajók boltozatát a középhajó boltozatával egyenlő magasra emelték, vagyis csarnoktemplommá alakították át és a boltozat

A BUDAVÁRI MÁTYÁS-TEMPLOM: A LORETTÓI KÁPOLNA BEJÁRATA.